OCHRANA MARIE.

Sepsal

Matěj Procházka.

Otištěno z „Hlasu jednoty katolické“ od roku 1855.

Nákladem

Františka Poimona

V BRNĚ, 1855.

V skladu u Nitsche a Grosse.

Ochrana Marie.

Sepsal

MATĚJ PROCHÁZKA.

Otištěno z Hlasu jednoty katolické od r. 1855.

Nákladem Františka Poimona.

V Brně.

1856.

Tiskem dědicův Rudolfa Rohrera.

Mocná Marie Panny ochrana
v životě
Andělíky Kaggiolové.

I. Zajetí Andělíky před bitvou Lepantskou.

Jméno země řecké není snad nikomu neznámo aniž bude tuším člověka, kterýžby nebyl někdy zaslechl, že Řekové ve starém předkřesťanském světě nejvzdělanějším byli národem, v jehožto školách i světovládní Římané se cvičili, a v jehož řeči i písmo nového zákona psáno jest. Vůbec známo, že sv. apoštol Pavel hlásav slovo Boží v Makedonii ve městech Solunè (Thessalonice) a Filippi, také v nejhlavnějších městech středního Řecka, v Athénach a Korinthè símě sv. Evangelia rozsíval a že ku třem křesťanským obcím v Řecku, Soluňské, Filipské a Korintské, jež byl sám štípil, zřídil listy, které Církev sv. po všechny časy co předrahé památky s nejhlubší úctou chová.

Staré Řecko, ku kterému i Makedonie a Thessalie náležely, bylo mnohem větší a mohutnější, nežli nynější, kteréž ze tří hlavních částí sestává, z pevniny Livadie totiž, z půlostrova Moreje čili Peloponnesu, a z ostrovů četně zemi tu obkličujících. An staré Řecko se rozprostíralo na 2180

mílích čtvercových, a nad míru lidnaté bylo, zaujímá nynější Řecko 717 mil a čítá asi 900,000 duší. Uprostřed jest říše ta jako proříznuta zálivem Lepantským, který Livadii od Peloponnesu dělí, toliko malou u Korinthu užinu zemskou ponechávaje, kterouž Peloponnes čili Morea s Livadií souvisí. Celé Řecko jest prostoupeno horami, jež úzkými dolinami a nevelkými planinami od sebe oddèleny jsou. Skrze celou Livadii táhne se pohoří Pindské v mnohonásobných větvích, z nichžto jedna, jmenem Oeta i celý ostrov Negropont prostoupá. Jiná haluze široká rozkládá se na hranicích Livadie proti Thessalii. Na ní strmí proslavení horští velikáni: Parnas, Helikon, Kythairon, Hymett, a málo kde jaký prosmyk příchod do země dovoluje, jako světoslavné Thermopily (prosmyk). Jiná větev pohoří Pindského vybíhá až do Moreje, kde velmi krásné skupení velikánských hor tvoří. Ješto pohoří tato tvaru vápenitého jsou, nalézá se všudy mramoru v hojnosti. Z Attiky, kde hlavní město Řecka, Athény, leží, vybíhá ještě jiná haluz do Moreje, která na jihu strmící vrcholy tvoří a ještě jednu větev k západu, odhoří Taygetos, vysýlá. Světoznámá a přerozkošná vysočina Arkadie 2000 stop vysoká jest horami 6000 — 7000 stop zvýší obroubena.

I strminy skalin tytýž bujným rostlinstvem pokryty jsou, a kde lesů není, viděti na mnoze půvabné háje a květnaté louky.

Žádná pevnina zemská neleží tak příhodně na moři jako Řecko. Všude viděti hluboké choboty čili zálivy, jako záliv Lepantský, Messenský, Aeginský, Zeitunský a j. Břeh ku břehu, ostrov k ostrovu zírá a do přístavu vyzývá a odtud snadno pomysliti, že zde vezdy život přečilý a obchod velmi živý panovával. Řek mnoho avšak nevelkých protéká zemi; největší z nich jest Aspropotamo, se kterouž řekou rovnobězně teče Pindaris. Do zálivu Lepantského vtékají řeky Marno, Kamenica, Bonica, Tiska a j. Moreji na západě protékají Peneus a Alfeus, do Lakonského zálivu pak vpadá Basiliko Potamo. V Attice znamenitější řeky jsou Kefissos a Illisos, jakož severně i Komander a Sperchios.

Jasné, líbezné a mírně teplé nebe nad veškerou říší tou se klene. V přerozkošné Arkadii jakož i v dolinách Parnassu a Helikonu trvá zima velmi na krátce. Již ku konci února se zimní počasí deštěm a větry končívá, načež hned utěšené jaro se všemi krásami svými následuje. Od jara až do září nepršívá; vzduch jest velmi elastický (pružný), nebe vždy čisté, noci jasnoskvoucí. Pálčivost uvnitř

země v dolinách panující se větry horskými, na nábřežích větry morskými umírňuje.

Řecko plodinami všeho druhu oplývá. Daří se zde nejen výborné obilí, nýbrž i výtečná vína, z nichžto vůbec známé jest sladké víno Malvaské z řeckého námořního města Napoli di Malvasia v Peloponnesu, které v středním věku mezi první lahůdky v Evropě náleželo. Mimo to rostou zde olivy, fíky, bavlna, pomeranče, citrony a vůbec známé hrozinky korintské t. j. sušené hrozny ze zvláštního druhu révy, které se do veškerého světa rozesílají.

V Livadii, která se opět na několik krajin (Doris, Akarnanie, Aetolie, Lokris, Phokis, Boeothie, Attika, Megaris) dělí, rozprostírá se ve krajině Aetolii na jižní stráni hory město Lepanto, jež u starých Řeků Naupaktos sloulo. Od něho záliv, druhdy Korintským zvaný, nyní Lepantským se nazývá, jelikož město dotčené na severní straně toho zálivu rozpoloženo jest. Počítáť asi 2000—3000 obyvatelů, živících se ponejvíce prodáváním korintských hrozinků. Blízko města viděti dvoje předhoří, Rhion a Antirhion, jimiž záliv Lepantský od zálivu Patraského se dělí, a které tvrzemi opatřené hájí přístav Lepantský a tudyž i malými Dardanelly slují.

Město Patras, od něhož i soujmenný záliv jméno vzal, v Moreji v krajině Achaji na břehu mořském se rozprostírá a jest tím památné, že zde sv. apoštol Ondřej mučedlnické koruny dosáhl. Jako Livadie, tak i Morea čili Peloponnes na několik krajin (Lakonie, Messenie, Elis, Achaja, Arkadie) se dělí, prostřed zajímá krajina Arkadie. Ostrovy k Řecku přináležející mají s ním stejnou přírodu, ale jejich krajiny jsou nejrozkošnější pod řeckým nebem.

Nejjižněji leží ostrov Cerigo, jejž staří Řekové Kytherou nazývali a pro krásný chrám Venušin u velké poctě měli. Ostrov ten $4^1/_2$ čtvercové míle prostory zaujímá, a 10,000 obyvatelů počítá. Ač velmi skalnat, přece obilí, vína, hedbáví, hrozinků a jiných plodin v hojnosti vydává. Hlavní město jest Kapsali s biskupským sídlem a s patnácti sty obyvately, s přístavem a mnohými chrámy a kláštery. Za času když Turci se jali ostrova toho dobývati, náležel ku panství Benátčanův, na moři středozemním nadvládu majících, od r. 1815 pak svou vlastní správu má a pod ochranou Anglicka stojí.

Benátčanům náležel tehdáž také velikanský naproti Syrii ležící ostrov Cyprus, jenž na 293 čtvercových mílích se prostírá a převelikou vyniká ourodností, vydávaje výbornou bavlnu, hedbáví a vý-

tečná vína, ze kterých červená, když se sestarají, zbělejí a bílá zčervenají. Písmo sv. dosvědčuje, že na ostrově Cypru sv. apoštol Pavel se sv. Barnabášem a Janem čili Markem hlásali slovo Boží, a že sv. Pavel potrestav zázračně rouhavého čarodějníka a odpůrce víry Christovy Elyma, získal velemoudrého tamnějšího místodržitele Sergia Paula Církvi Boží. Za dřívějších časův byl ostrov ten velmi lidnat, teď ale jen asi 120,000 obyvatelů počítá a na mnoze ladem leží.

Jak mile Turci r. 1571 pod Selimem II. ostrov ten jakož již dříve (1540) celý Peloponnes Benátčanům odjali, byla nadvláda turecká na moři středozemním rozhodnuta. S nimi v nejužším spojení stáli muhamedánští mořští loupežníci, kteří v Tunisu a Algíru pod správou dvou řeckých odpadlíků Horuka a Hajreddina loupežnické státy byli založili a koráby křesťanův na moři středozemním napadali a je vydrancovavše, tisíce křesťanských mladíků a panen do otroctví zavlékali. Císař Karel V. r. 1534 s dost malým ale výborným vojskem do Afriky se přeplaviv porazil Haireddinovy četné pluky v poli a dobyv Tunisu s přímořskou tvrzí Golletou 20,000 křesťanův z otroctví muhamedánského vyprostil. Totéž r. 1541 proti druhému hnízdu loupežnickému

Algíru, podnikl; jelikož ale proti radě vèhlasného velitele mořského Ondřeje Dorie v čas nejnebezpečnější, v čas podzimních bouří, se byl s loďstvem vypravil, nepodařilo se mu jeho předsevzetí.

Od toho času loupežníci ti s novou smělostí na křesťanské lodě se řítili a je vyloupivše jaté křesťany do otroctví odváděli. Dej (nejvyšší správce pod vrchnictvím Tureckým) algírský, Uchiali, italský to odpadlík a hrozný drancovník, r. 1570 šťastně se vyhnuv mocnějšímu křesťanskému loďstvu v moři středozemním, snažil se přiraziti k tureckému loďstvu, chtěje společně s ním loupiti a vražditi. Jeda okolo Peloponnesu přepadl mužstvem svým ostrov Cerigo Benátčanům náležící, a nenalezna zde valného odporu napořád jej drancoval, plenil a obyvatele v pouta otrocká jímal. V Kapsali, hlavním toho ostrova městě, přebývala toho času Andělika Kaggiolová mladá asi dvacítiletá vdova kupcova, velespanilých tváří, a pro svou nelíčenou pobožnost a neúhonné mravy vůbec vysoce vážená. Mělať i hojnost statků pozemských, ze kterých štědré chudým udělovala almužny. Dům její k nejúhlednějším v celém městě náležel. Snadno pomysliti, že loupeživí Mahomedáni tak bohaté kořisti nepominuli. U všeobecném zmatku, hořekování a bědování, jímž

všecken ostrov se rozléhal, nepozbyla Andělika přítomnosti ducha, a více na uchránění věčných než časných pokladů pamatujíc, svolala své tři rozmilé dítky, dceru a dva pacholíky k obrazu nejbl. Panny Marie, aby se ještě jednou s ní pomodlily modlitbu, kterouž byly vezdy s ní před obrazem tím říkal. I sepialy tedy ustrašené a kvílící dítky útlé ruce své a úpěnlivě s ubohou mateří svou se modlily řkouce: „Zdrávás královno, matko milosrdenství, života sladkosti, a naděje naše buď zdráva. K tobě voláme vyhnaní synové Evini, k tobě vzdycháme lkající a plačící v tomto slzavém oudolí; ubohé orodovnice naše obrať k nám své milosrdné oči atd.“ — Jestliže kdy modlitbu tuto vroucně se byly modlily, bylot to tentokráte zajisté nejvroucněji. V nejhlubší útrobě cítily význam slov: K tobě voláme vyhnaní synové Evini, k tobě vzdycháme lkající a plačící v tomto slzavém oudolí. Celý zajisté ostrov ač jinde jim půvabnými vnadami přírody ozdoben se býti zdál, teď proměněn v oudolí žalosti a slzí.

Po dokončené modlitbě podala matka obraz Rodičky Boží, před nímž se dítky s ní byli modlily, každému ku políbení a sama vřele jej ke rtům svým přitisknuvši schovala ho pečlivě u sebe, jed-

nak obávajíc se, aby od Turků zneuctěn nebyl, jinak blaženou nadějí se kojíc, že mocnou přímluvou Marie Panny ve strastech pomoci dojde. Pak ještě jednou své dítky k mateřskému srdci přivinula, každé vřele líbajíc a hojné nad každým slze roníc. Jedva to vše byla vykonala, již tlupa svěřepých loupežníků muhamedánských do jejího domu vrazila a všecky nábytky, svršky a poklady vyloupivši posléze i Andèliku s třemi dètmi na loď samého deje (Uchialiho) odvlekla. Strachem a hrůzou třesoucí se ubohé dítky tiskly se k matce, avšak i ta máť vidouc se všeho oloupenu a v otroctví zavleklu, neméně se chvèla úzkostí a úžasem. Ta jediná útěcha ještě ukájela nesmírnou její bolest, že nejdražší poklady, totiž dítky své, kolem sebe měla a v jejich utěšeném vzezření se kochati mohla. Jako papršlek sluneční do temného žaláře vlívalo do zkormoucené duše její nemalou potèchu i to, že Uchiali s ní a dètmi jejími velmi vlídně nakládal nedopustiv aby se jim ublížilo. Patrně vidělať v nakládání tomto prst Svrchovaného na výsostech a první prospěch modlitby, kterouž byla s dètmi svými na výsost ku královně nebes odeslala.

II. Bitva Lepantská (7. října 1571).

Uchiali, dej Algírský, vydrancovav ostrov Cerigo a obyvatele v pouta otrocká zjímav, ujížděl s hojnou kořistí svou a tedy i s křesťany zajatými k loďstvu tureckému. Toto po dobytí velikého a veleúrodného ostrova Cypru, jenž až podnes v Turkův poručenství jest, v tak náramném počtu se na moři středozemním objevilo, v jakovémž ho až posud nevídáno, a poplenivši námořská města a blízké ostrovy Řecka, zajelo k břehům Dalmatským, všude na přímořská křesťanův města oheň metajíc a vše vůkol pleníc a pustošíc. I rozechvěly se strachem všechny přímořské říše křesťanské, zvláště Benátky, jejichžto mořskou vládu Turci dokonce zničiti usilovali. Byloť se i obávati, že co nejdříve loďstvo turecké se k Italii obrátí a snad i na tvrz veškerého křesťanstva, na staroslavný Řím, dorážeti se opováží.

Což tedy divu, že tehdejší výtečný nástupce sv. Petra Pius V. všecky křesťanské mocnosti námořské do společného proti nevěřícím boje vyzýval. Byltě Pius V. muž rázný a ve svých mravech zcela neúhonný, svatý, o dobro Církve nejvýše pečlivý, pravá to ozdoba svaté stolice Petrovy. V přátelském spojení se sv. Karlem Borromejským,

jenž jej kardinálům pro uprázněný stolec Petrův byl navrhl, všemožně o to usiloval, aby spásonosné opravy na sněmu Tridentském navržené skutkem se staly a ačkoli velmi přísnou a mnohým nemilou provodil kázeň, přece zase pro svou velikou dobročinnost milován a otcem chudých i utěšitelem nemocných nazýván býval. Nezapomněl totiž Pius V. nikdy, že sám z chudobné vesnické rodiny (v hořejší Italii) pošel a že až do 14. roku polní prací se živiti musel. Vstoupiv napotom v řád Dominikanský a s výtečným prospěchem dokonav studia učitelem filosofie a bohosloví se stal, a posléze i k důstojnosti kardinalské ano na vrchol všeho důstojenství, na stolec Petrův povýšen byl. Co hlava Církve činnost neobyčejnou vyvinoval. R. 1566 vyšel neunavenou jeho péčí převýborný katechism římský, r. 1568 vydán opravený breviář a r. 1570 opravený missal. R. 1571 pak vyvolány jím do boje proti nevěřícím všecky námořské mocnosti křesťanské. I spojili se na mohútné slovo jeho k boji proti Turkům Benátčané, Neapolsko, Sicilsko, rytíři Malteští, a přivolali ku pomoci také španělského krále Filippa II. Ten poslal veliké loďstvo pod velitelstvím Dona Juana (Jana), prince rakouského, pobočného to syna císaře Karla V., kterýž-

to princ již dříve potřením odbojných Moriskův čili tajných Muhamedánův ve Španělích a potrestáním Tuniských a Algírských Muhamedánův, jenžto na břehách křesťanských říši byli pálili a pustošili, slavného byl sobě vydobyl jména. Jeho však odcházejícího král Filipp snažně napomínal, aby loďstvo hlavní bitvou nevydával v nebezpečí.

Když Don Juan ze Španiel do Sicilie se doplavil, nalezl zde spojence u města Messeny s ozbrojeným papežským loďstvem shromážděny. Tito znajíce rekovnost a bystrý věhlas Dona Juana snesli naň nadvelitelství, což on přijav rychle vše tak zřídil, aby k bitvě náležitě připraveno bylo.

Co zatím válečná moc křesťanská na moři nepřítele vyhledávala, konaly se po veškeré Církvi katolické modlitby a četná růžencová bratrstva jak v Římě tak jinde brala se ve slavných průvodech od chrámu ku chrámu modlíce se a vroucně vzývajíce nebes královnu Marii, co pomocnici křesťanův, co věži Davidovu, co potěšení zarmoucených, co pannu mocnou, co pannu dobrotivou. A že v tom ve všem nejvyšší pastýř Církve své ovečky jak slovem tak skutkem předcházel, snadno lze pomysliti.

Po mnohých nesnázích nalezli spojenci nepří-

tele v zálivu Lepantském blíže soujmenného města (1. září 1571). Loďstvo jeho, velmi příznivé položení mající, sestávalo z 250 galejí, 70 fregat*) a brig (rychlých lodí); španělské pak počítalo 210 galejí, 23 převozných lodí a 6 velkogalejí; k tomu se připojilo loďstvo Benátčanův několik přetěžkých lodí majících, jakož i několik papežských a malteských galejí, tak že veškeré loďstvo spojenců křesťanských se nepřátelskému skoro vyrovnalo. Několik generálů zrazovalo útok na loďstvo nepřátelské, ale ohnivý a při tom veleopatrný Don Juan co nadvelitel stál na tom, aby se ihned útok takový podnikl. S hromovým tedy rykem střelby a nesmírným skřekem bojujících započala bitva mořská, jedna z největších mořských bitev z časů novějších. Loď proti lodi stojíc vysýlala zhoubný oheň smrtonosných děl a mužstvo na okrajích lodí zaháčených stojící mečem se potýkalo. Křesťané s nevýslovnou

*) Vojenské lodě dělí se na třídy. Nejpřednější jsou lodě řadové s 50—100 ano i s 140 děly; menší jsou fregaty, o 44—46 dělách; k nižšímu řádu náležejí korvety, brigy, goelety. Zvláštní druh lodí jsou galeje čili galery na středozemním moři s plachtami a vesly. Teď zhusta se užívá k potřebám vojenským parolodí.

nadšeností a rekovností bojovali, avšak Turci s nemenší tvrdošíjností odporovali, tak že vítězství dlouho na váhách zůstávalo. Tu křesťanský hrdina Alexander Farnese, princ Parmenský, první dal důkazy rekovnosti nadobyčejné, kterou napotom v Nizozemsku a Francouzsku co druhý Juda Makkabejský a štít víry katolické co nejskvěleji měl objeviti, nedaje Francouzům v přátelské spojení s kalvíny nizozemskými vejíti a katolické víry svých otců se odříci. Obzvláště pak vynikal hrdinstvím nadvelitel Don Juan žena se sám na loď nadvelitele tureckého, a dobyv lodi té jakož i nadvelitele mečem protknuv hlavu jeho na píku napichnul. Touto porážkou jakož i házením kartáčů na Turky, jenž střelby té ještě neznali, vítězství křesťanův po dlouhém tvrdošíjném odporu nepřítele rozhodnuto. Většina lodí tureckých buď prostřílena neb odjata, 130 pak u vítězoslávě k městu Messině v Sicilii přivezeno; více než 15,000 Turkův v bitvě zahynulo, a na vydobytých galejích tureckých 5,000 křesťanům v otroctví držaným dána svoboda. Jen asi dvadcet lodí tureckých zniklo všeobecné zkázy. Sultan Selim II. dověděv se o té porážce žasnul, a jako dříve Italie tak nyní Carhrad trnul strachem a hned Dardanelly, vchod to do Cařihradu, upevňo-

vány. Avšak bohužel nepoužili křesťané vítězství svého, ničeho dále proti přemoženému nepříteli nepodniknuvše, nýbrž domů, ovšem s jásáním vítězoslavným, se navrátivše. Toliko Don Juan, kterýž nepřítele dále stíhati radil, nemoha sám k Cařihradu se pustiti, odploul s loďstvem svým k Africe a dobyv Tunisu osadil město osmi tisíci muži. Zde chtěl sám sobě království nad nevěřícími zříditi, ale bratr Filip povolav ho nazpět příčinou byl, že Tunis a Oran zase do rukou Muhamedánů padly, kteří ihned s obnovenou smělostí na moři loupeže provozovati se jali.

Jak mile zpráva o vítězství křesťanův v bitvě Lepantské po Italii a celém západu se roznesla, započaly všude radovánky a slavnosti. Vřelé díkůčinění vzdáváno Bohu, a velebeno jméno Marie pomocnice křesťanův. Sv. otec Církve Pius V. již velmi churav radostí poznovu oživl a vida nebezpečenství od křesťanův odvráceno jak nábožný Simeon duchem utěšeným konec života očekával. Trpě na kámen uprostřed nejprudších bolestí vzdychal: „Pane rozmnož moje trápení, rozmnož ale také mou trpělivosť.“ Rozžehnav se s tímto světem dne 1. května 1572 měl za nástupce výtečného Řehoře XIII., od něhož pochází opravený kalendář,

a kterýž na památku onoho slavného vítězství u Lepanta r. 1573 růžencovou slavnost pode jménem vítězné Panny Marie ustanovil, protože její mocnou přimluvou vítězství toho právě v ten den dobyto, když v Římě bratrstva růžencová ve slavných průvodech od chrámu ku chrámu putujíce Marii o přimluvu za bojující křesťany vzývali a sám nejvyšší pastýř Církve Pius V. co druhý Mojžíš za bojující Izrael na kolenou kleče žehnajících rukou svých u vřelé modlitbě k nebi pozdvíhal.

V těchto všeobecných radovánkách křesťanův však zvláště jedna rodina účasti neměla. Bylať to Andělika se svými dětmi. Uchiali, ubíraje se k loďstvu tureckému, vezl ji jako ostatní otroky křesťanské s sebou, nakládaje s ní jak již povědíno, dosti vlídně. Když bitva u Lepanta mezi loďstvem křesťanským a tureckým rozhořela, slyšelať i ona hrůzoplné hřímání děl, ohromný skřek bojujících, lomoz a praskot mečův, stenání padajících, jásání vítězících. Mezi strachem a nadějí se kolísajíc upínala zraky své k Otci světel, k Otci věčného smilování, a sedmibolestnou Máteř Syna Božího vzývajíc co nejvroucněji prosila, by vymohši křesťanům vítězství také jí brzkého vysvobození ze zajetí tureckého vyžádala. Avšak Svrchovanému na výsostech se

jinak zalíbilo. Ač 5000 zajatých křesťanů vítězstvím Lepantským opět svobody nabylo, přece Andělika a její děti v počtu oblažených těchto nebyly. Pravili jsme již výše, že asi 20 lodí tureckých všeobecné zkáze zniklo. A to byly právě lodě, které co velitel řídil Uchiali. Ten s velikou udatností nejenom šťastně útoky křesťanův odrazil, nýbrž i také Malteským rytířům hlavní loď odňal. Pak s bystrou obezřelostí všeliké zbytky loďstva tureckého sebrav couvnul asi s dvadcíti loďmi a co nejrychleji Petraským zálivem jeda plavil se se svými zajatými a tedy i s Andělikou okolo Peloponesu skrze moře Aegejské k Cařihradu. Chybila se tudyž ubohá máti s nadějí brzkého vysvobození.

Znamenajíc to již Andělika a tušíc, že neštěstí její teď na vyšší stupeň se pošine, ano že prodáním v otroctví i od dítek vroucně milovaných odloučena býti může, všelikou péči a pilnosť k tomu jedině přikládala, aby ubohé dítky své, kdykoli to pokradmo učiniti mohla, u víře Christově co nejlépe možná vycvičila a utvrdila, aby jim s pomocí milosti Boží útlou lásku k nejsvětějšímu Spasiteli Ježíši Christu a dětinnou důvěru k Rodičce Jeho do srdce vštípila. Protož kdykoli jen možná, obraz

Marie Panny, jejž u sebe měla, jim ukazovala a všecky modlitby, jež v domově na ostrově Cerigu říkávaly, jim opakovati velela, a všecka ta modlení snažným tím napomenutím končívala, aby na jméno Ježíš a jméno Marie nikdy nezapomněli, a raději všeliká muka i smrt podstoupily, nežby od lásky k Ježíši a Marii pustily. A když vše to byly přislíbily, pocelovala je a ukájela v útlé dětinné lásce jejich svou nevýslovnou mateřskou bolesť.

III. Událostí v Cařihradě.

Z Egejského moře vede užina mořská Dardanelská, za starodávna také Hellespont zvaná, do moře Bílého čili Marmarského. Jméno „Dardanelská“ obdržela ode čtyř tvrzí k hájení této užiny od Turkův vystavěných a prastarým trojánským jménem Dardanelami nazvaných. Dvě z nich hned na počátku užiny při Egejském moři strmící novými Dardanelami se nazývají, hlouběji pak při užině zvedají se druhé dvě tvrze starými Dardanelami zvané. Jednèch i druhých stojí vždy jedna na evropské půdě. Dardanelská užina zavírá moře Bílé čili Marmarské (Propontis) od západu; od východu zavírá je jiná užina mořská, Bosporus zvaná, kterou se pluje do moře Černého a kterou se strany moře to-

hoto nejpevnější tvrz, Rumili Hissar, hájí. Hned na začátku Bosporu zvedá se v přenádherném položení Carhrad, od Turků Stambul neb Istambul nazývaný, hlavní město druhdy císařské říše řecké, teď Turecké. Rozprostírá pak se město to na výběžku země do moře v podobě trojhranného předhoří, jež v podobě rohu se severní strany zátoka mořská na míli do země se táhnoucí a proto Zlatým Rohem nazývaná a se strany jižní moře Marmarské omílá. Ve Zlatém Rohu co v prostranném a bezpečném přístavě všecky lodě se zakotvují. Na třetí straně souvisí město s pevninou a zponenáhla v letohrádcích, zahradách a polích se ukončuje. Z venku poskytuje Carhrad velkolepý pohled, an na sedmi pahorcích amfiteatralně se zvedá, sestávaje z města vnitřního a 18 předměstí, ze kterých 16 na evropském, a dvě na asiatském pobřeží stojí. Město vnitřní obehnáno zdmi a průkopy má 28 bran, sedm z nich jest se strany přístavu, sedm se strany pevniny, a sedm se strany moře Bílého. Mezi prvnějšími jest nejpamátnější brána Top-Kapesi, druhdy brána sv. Romána zvaná, kterouž r. 1453 útok činící Turkové se vedrali a kde poslední císař křesťanský z domu Palaeologů v půtce padl. Celé město bez předměstí má $2^1/_4$ míle v objemu. ale pohled uvnitř nevyro-

vná se nikterak velkolepému pohledu z venku, anobrž uvnitř viděti jen ohromnou špinu, zpustlost a nepořádek. Počítá se v celém Cařihradě 90,000 domů a 600,000 obyvatelů, z nichžto jest 120,000 Řekův, 90,000 Armenův, 50,000 židův a 2000 Evropanův čili Frankův, potomkův to Janovských Italianův, Francouzův, Hollanďanův a jiných Evropanův, jenž se zde byli osadili, a se zdejšími Řeky pomísili. Zdi, jimiž město vnitřní obehnáno, byly od císaře Theodosia ve 4. století částečně ze starých zbořených chrámů a pomníků pohanských vystaveny a protož na nich mnoho starých nápisů viděti, avšak na mnohých místech již se zdi ty sesuly. Na nich vyniká 547 věží, okolo nich běží příkopa 25 střevíců široká.

Nejpřednější pamětnost města jest serail, sultanovo sídlo sestávající z množství paláců a zahrad, ohehnané zdmi a věžemi, a ze tří stran mořem otočené, jelikož na nejzažším konci města u moře se rozprostírá majíc v objemu $1^1/_2$ míle. Zde také obývá velvezír (nejvyšší ministr turecký), ve zvláštním paláci, jehož brána „vysokou portou“ se nazývá, odkudž i pojmenování turecké vlády tímto slovem pochodí. Mimo to obývá zde ještě několik jiných tisíc lidí. Mečetů (tureckých chrámů)

počítá se v Cařihradě 485, z nichžto nejnádhernější jsou čtyry: totiž mečet sv. Sofie, někdejší křesťanský chrám, od císaře Justiniana r. 532 vystavěný, a po dobytí města od Türkův r. 1453 na mečet proměněný, vynikající nádhernou 270 stř. dlouhou, 100 stř. širokou a 180 stř. vysokou kopulí s 170 mramorovými, žulovými a porfyrovými sloupy; pak mečet Sulejmana 1550 vystavený s 13 kopulemi a nádherným sloupořadím ve dlouhém nádvoří; dále mečet Achmeda r. 1608 vystavěný, bohatě ozdobený šesti štíhlými minarety, a posléz mečet „Valideh“ poloporcelánem vykládaný. Právě tyto a jiné mečety štíhlými svými minarety a ploskými kopulemi propůjčují Cařihradu tak velkolepého pohledu. Mimo tyto mečety ještě jest zde několik tisíc muhamedánských modlitebnic. Z křesťanských chrámů počítá se nyní v Cařihradě 23 řeckých, 9 katolických, 3 armenské a 1 ruský; 6 katolických klášterů a 2 kaply. Sídlí tamž jeden řecký, jeden armenský patriarch sjednocených a jeden nesjednocených Ormínů, a jeden katolický biskup. — K památnostem též se počítá „zámek sedmera věží,“ jenž za státní vězení druhdy sloužil, nyní ale velmi již chatrný toliko ze tří ještě celých věží sestává.

Lázní veřejných jest zde 130, pak 40 velikých dvorů s jednou řadou světnic, kde se cizinci, zvláště karavany uhostiti mohou. Mimo to jest zde mnoho bazarů (otevřených tržišť) jak v městě, tak na předměstích. Nejznamenitější jest Jeni Bazar, ve středu města, pravé to bludiště chodeb a sloupořadí, kde všeliká bohatost výrobků východních, každý druh ve zvláštním oddělení, se ku prodeji vystavuje; pak mesir bazar, pouze dlouhá to ulice, kde takové výrobky v hojnosti vyloženy se nalézají. Nejslavnější prostranina jest „Atmejdan," druhdy za časů řeckých rejdiště. — Z předměstí Cařihradských nejznámnější jsou: „Kassim Paša" s lodní zásobárnou; Galata, druhdy od Janovanů zdmi a věžemi opatřené, teď od mnohých francouských a vlašských kupců obydlené; Pera, sídlo cizích vyslanců, jenžto zde mnoho paláců mají, a bydliště mnohých kupců evropských; Tofana s velikou zbrojnicí a puškárnou; Fanar, sídlo Řeků, kteří odtud i Fanarioty se nazývají; dále Ejub, v jehož mečetě sultan mečem opásán bývá, a Skutari, již na břehu asiatském ležící, s největším hřbitovem celé turecké říše, poněvadž cařihradští Turci věříce dávnému podání, že z Evropy kdysi zase vypuzeni budou, nejraději na půdě asiatské se pochovávati dávají. —

Památné starožitnosti jsou dvě ohromné cisterny a dva vodovody od císařů řeckých zbudované, zvláště vodovod císaře Valenta.

Přístav, o němž již výše povědíno, že ve Zlatém Rohu se nalézá, skoro jednu míli jest dlouhý a na několika místech 1500 stř. široký, velmi hluboký a bezpečný, i můžeť 1500 lodí najednou v něm na kotvách zaraženo býti. Často skutečně přes 400 velkých lodí najednou v něm viděti, mimo to tisíce loděk a kocábek přístav ten na kříž projíždějících přidávají mu náramné živosti.

Sem tedy skrze užinu Dardanelskou a Bílé moře doplavila se Andělika s dětmi na lodi Uchialově. Pohled čarovné zevnější krásy Cařihradu každého cestovníka, an z lodě vystupuje, okouzlívá a přerozkošně překvapuje; ale srdce Andělíky, ana v něm svůj žalář tušila, pohled ten toliko strachem a hrůzou projímal. Věděla ona, že zde veliké tržiště na otroky, a že ve zdejších bazařích jaté křesťanky co nějaké zboží se vystavují a prodávají, aby v haremích smilných Turků buď tělesné bujnosti sloužily aneb co otrokyně nejopovrženější služby vykonávaly. Ač pomýšlení toto již dosti samo v sobě hrozné bylo, přece obávání, že Turci její děti

od víry Christovy odvrátiti všemožně usilovati budou, nevýslovnou úzkostí zbožné srdce její svíralo.

Sultan Selim II. vida, že Uchiali bystrým vèhlasem a výtečnou udatností aspoň 18 lodí tureckých uchránil, nejenom jej pochválil, nýbrž i nadvelitelem mořským ustanovil. Všickni pak od něho zajatí křestané byli na trhu prodáni a do dalekých krajin rozptýleni. S týmže osudem měla se také potkati Andèlika. Bylať tedy jako ostatní křesťanští otroci na bazar takový s dètmi svými uvedena a k veřejnému prodaji vystavena. „O Pane,“ vzdychala upènlivè k Bohu, „té jediné milosti mně popřej, abych od drahých dítek svých odloučena nebyla, alebrž ke cti a chvále Tvé je ve Tvém jedině pravém a samospasitelném náboženství vychovati mohla. Rač všemohutnou rukou svou vše tak zříditi, aby jeden kupec nás všechny koupil. O sedmibolestná máti, jenž jsi při ztracení nejdražšího Synáčka svého nevýslovných bolestí zakusila, vypros mně toho na božském Synu svém, aby ta jediná, která mně zbyla utècha, že své drahocené dítky vidèti a je celovati mohu, i dále mně odňata nebyla.“

Tak vzdychala, a pokudž toho potají činiti mohla, i své dítky k tomu vedla, aby v témže

smyslu se modlily, by od matky odloučeny nebyly. Vyskytlo se skutečně několik kupců; ale žádný z nich nejevil chuti, matku koupiti s dětmi. Bylyť tedy rozličným prodány kupcům, nejprvé nejstarší dcera Anna, kterouž koupil muhamedanský kupec, odpadlík to židovský, jenž ji do Algíru zavlekl. Pak přišla řada na oba pacholíky, Antonína a Roberta, jež koupil mořský loupežník z Tripolisu. Posléz vyskytl se i kupec, odpadlík španělský, jménem Momi, jenž koupil Andèliku. Kdo však vysloví nesmírné hoře, jenž pojalo srdce její, když dítě za dítětem tratila a se posléz ode všech a snad na vždy odloučenu viděla. Tu již do nejhlubší útroby své cítila zasáhati onen meč bolesti, jenž druhdy nejlaskavější srdce nejsvèt. Mateře Boží pronikl. Jenom zpomínka na nevýslovné hoře Marie, když se s božským Synem svým loučila, umírňovala poněkud její bolest a poskytovala jí v samotě útěchu. Dříve však nežli od milených dítek odloučena byla, neopominula ještě jednou, pokud to potají mohla, okázati jim obraz Rodičky Boží, před nímž se vždy byly modlívaly, pak opakovavši s nimi všechny modlitby, jimž se byly naučily, snažně napomínala je, aby vždy, kdekoli by byly, ty modlitby každodenně říkaly a jméno Ježíš a jméno Marie nikdy nazapomenuly. Načež

každé přivinuvši k srdci mateřskému slzami polila, znamenajíc každému čelo, usta a srdce svatým křížem, aby odkud se všeliké požehnání a všecka spása veškerému člověčenstvu vyřinula, také jejím dítkám se odtud vyprýštilo slitování Boží a konečné spasení.

IV. Stálost Anděliky.

Na severním pobřeží Afriky rozprostíral se loupeživý stát Algírsko, rozdělené na 4 kraje, ježto slouly: Algír, Oran čili Maskara, Kontantina a Tittery čili Medeah. Slyšeli jsme již, že výprava císaře Karla V. proti loupežnickému hnízdu tomuto se za příčinou neprozřetelnosti minula s žádoucím výsledkem. Tím pašata algírští, později deji t. j. veliteli pod vrchnictvím tureckým zvaní, náramně zpyšněli a své panovnictví na moři a i na pevnině vždy více rozšířiti usilovali. Ponenáhlu veškerých krajin od břehu mořského, na němž Algír stojí, až uvnitř země k nekonečné poušti Sahaře vydobili. Na moři pak k takové moci se povznesli, že ještě toho století od menších přímořských mocí clo vybírali a přes to vše lodě křesťanův jímali, olupovali a jaté křesťany co otroky prodávali. Teprv r. 1830 Francouzové válečně proti nim vystou-

pivše Algíru dobyli, a vládu dejovou zničivše až do r. 1844 celý stát ten opanovali. Že co katolíci neopomenuli, vládu svou na křesťanských základech založiti a veškerému státu ponenáhlu tvářnost křesťanské velobce dáti, soudný čtenář snadno se dovtípí.

Algerie čili Algírsko rozprostírá se podél středozemního moře mezi Tunisem a Marokkem (státy nedávno ješte loupežnými) až k poušti Sahaře na 9000 milích čtvercových, a jest na planinách podél pobřeží mořského jakož i v dolinách mezi horami malého Atlasu velmi úrodné. Pohoří Atlaské nevyniká zde takovou ohromnou výší jako v Marokkansku, a jenom tytýž na 4000 stř. se do výšky vypíná. Má pak několik neschodných prosmyků, ze kterých nejhroznější a nejnebezpečnější jest prosmyk Biban, jemuž i „Železná Vrata“ říkají. Jižně od města Algíru rozprostírá se přerozkošná a veleúrodná rovina Metidža, 12 mil zdélí a 3 míle zšíří. Podnebí rovná se podnebi jižní Evropy, a čtvero roční počasí se pravidelně střídá.

Hlavní město Algír zvedá se amfiteatrálně v podobě trojhranu na pobřeží zátoky mořské a na stráni hory, na jejímžto vrcholu tvrz stojí. Nejdelší strana trojhranu toho leží k moři, se strany pevniny jest město toliko příkopem a zdí obehnáno. Se strany

moře poskytuje Algír velkolepý pohled, uvnitř však svými těsnými ulicemi a špinavými domy ještě nedávno málo zajímalo, a teprv nyní pod vládou francouzskou nabývá vždy více úhlednosti a krásy. Před přístavem tvrzemi hájeným jest skalnatý, dobře opevněný ostrov s majákem (světlárnou pro lodě v noci), s lodní zásobarnou a loděnicí. K památnostem Algíru patří bývalý sídelní palác dejův „pašali“ nazvaný, asi 60 mečetův, biskupský hlavní chrám sv. Filippa, r. 1838 z bývalého mečetu zřízený, 2 katol. filiální kostely, klášter milosrdných sester, vyšší kollej učební a 10 jiných náučných ústavů, evropské hostince a kavárny, četné bazary a veřejné lázně, všelijaké fabriky. Vše, co evropského a křesťanského se zde nyní nalézá, ovšem teprv za posledních let panování francouského vzniklo. Obyvatelstvo druhdy pouze mohamedánské bylo mnohem četnější než nyní, asi polovice jeho jsou teď křesťanští Evropané. Můžeť se obyvatelstvo veškeré páčiti na 50,000 hlav, anoť ho druhdy ještě jednou tolik bývalo. Ve vůkolí překrásném viděti samé zahrady a letohrádky.

Na rozkošné rovině Metidže, která se jižně od Algíru rozprostírá, nachází se již mnoho evropských osad s hlučnými trhy, hostinci a lázněmi.

U kraje roviny té leží město Blida, přes 10,000 obyvatelů počítající a u velmi líbezné krajině se rozkládající. Město to pod vládou dejovou velmi špinavé a neúhledné, bylo r. 1825 zemětřesením téměř zničeno a nabylo pod vládou francouzskou evropské tvářnosti.

Právě do tohoto města byl Momi Andělíku co otrokyni zavlekl, aby na jeho zdejších statcích s ostatními otrokyněmi pracovala. Byla-li již cesta z Ceriga do Cařihradu jí nad míru bolestná, kdo teprv vypoví, do jaké hlubiny bolesti ponořeno bylo její srdce mateřské, když plujíc na lodi z Cařihradu do země zcela neznámé se poslední útěchy, totiž milených svých dítek, pozbavenu viděla. Tisíckráte, kdykoli malomyslnost srdce její napadala, k sedmibolestné Rodičce Boží zaúpěla, hledajíc u ní ukojení své přehořké bolesti, a tisíckráte také zkusila, že Maria, jak Církev sv. učí, jest potěšitelkyně zarmoucených, všelikou života trpkost oslazující. Jelikož přese všecku ouzkost, která srdce její svírala, přece spanilosti tváře nebyla pozbyla, usiloval Momi ji k tomu pohnouti, aby s ním v sňatek manželský vstoupila. Ona však pamatovala na slova apoštolova: „Netáhněte jha s nevěřícími; nebo jaké jest účastenství spravedlnosti s nepravostí, aneb

jaké jest společenství světla s temností? A jaké sblížení Christa s Belialem, aneb jaký díl věřícího s nevěřícím? (2. Kor. 6, 14.).“ — Na tato slova pamatujíc také svolení svého k sňatku s nevěrcem Momim směle odepřela. Ale právě tento odpor měl jí hojným pramenem nových a nových strastí býti. Momi maje za jisto, že žádného odporu nenalezne, byl dříve velmi vlídně s ní nakládal a jí všelijak svou přízeň osvědčoval. Zkusiv ale od ní odporu zcela neočekávaného, rozlítil se náramně a počal krutě proti ní zuřiti. I kázal ji v pouta uvrhnouti a do vězení vsaditi, ano naporučil služebníkům, aby ji často po celý den pražádného pokrmu neposkytovali; nebo domníval se, že snad hladem ji ku svolení pohne. Ale Andělika jsouc o samotě pouty sevřena, rozjímala přehořké umučení Páně, jakož i hrozná muka sv. apoštolů a mučedlníků, a rozjímání toto spojené s vroucným vzýváním Královny mučedlníků dodávalo jí vždy nové a nevývratné stálosti a síly, tak že Momi po každém krutém moření takovém ji srdnatější a k odporu silnější býti shledal. Chopil se tedy zcela jiného způsobu nakládání s ní, by její srdce k sobě naklonil. Propustil ji z vězení a z pout, a velel sluhům, by se k ní co k velitelkyni své uctivě chovali, a všeliké služby

ochotně jí prokazovali; mimo to uchystal jí všeliké pohodlí, skvostné šperky a vybrané lahůdky. Týmže způsobem druhdy za prvých časů křesťanských svaté panny a vdovy od tyranů pohanských lákány bývaly, aby víry a cnosti své se odřekly. Avšak jako tito ukrutníci se minuli s výsledkem žádaným, nejinak i Momi. Všeliké lahodění a lichocení, jakož i skvostné dary nebyly s to, aby věrnost její ku Christu byly podvrátily. Rekovskou zmužilostí pohrdla Andělika všemi dary těmi, uznávajíc v nich tenata knížete pekelného.

Poznovu tedy proti ní zuřil Momi a spoutanou u vězení ještě hůře nežli dříve trápil. Avšak silnější nade všecko trápení byla její duše. Rozpomínalať se tato rekyně na slova apostolova: „Kdo nás odloučí od lásky Christovy? Zdaliž soužení aneb úzkosť? nebo hlad? zdali nahota, čili nebezpečenství? zdali protivenství čili meč? — V tom ve všem přemáháme pro toho, kterýž nás zamiloval. Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížatstva, ani mocnosti, ani přítomné věci, ani budoucí, ani síla, ani vysokost, ani hlubokost, ani jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky Boží, kteráž jest v Christu Ježíši Pánu našem.“ Těchto slov pamětliva jsouc Andělika čer-

pala z nich vždy novou sílu k stálému, nezlomnému odporu.

Nejednou když u vèzení hořem a bolestí sklíčena k sedmibolestné Rodičce Boží byla úpènlivè vzdychala a pak strastmi zemdlena usnula, vlívala nebeská máti balsam přesladkého potèšení v zkormoucené srdce její. I byloť jí často ve snách, jakoby převelebná paní s nevýslovnou milostivostí na ní zírajíc jí uvádèla její dèti řkouc: Neplač, netruchli příliš! Tvé modlitby nejdou na zmar. Viz milounké dèti své, any žijí a vèrnè konají, což jsi jim byla přikázala.“ Procitnouc ze sna, tím více se roztoužila po svých ztracených dítkách a tím vroucnèji volala: O ty sedmibolestná Máti, jenž jsi přemilého Syna svého v Jerusalémè ztraceného po tři dni s nevýslovnou žalostí hledala, a nápotom s nemenší radostí opèt nalezla, dej i mnè té slastné útèchy okusiti, abych ještè jednou v tomto strastiplném životè své milé dítky uzřela a vèrnou jejich láskou k Tobè a k Tvému božskému Synu se obradovala. Mileráda chci ještè déle trpèti a neustále bojovati; jenom dej, milostná máti, aby to přesladké vidění, jímž jsi mne této noci oblažila, skutečnè se vyplnilo a korunou odmèny za všecka má posavádní utrpení bylo.

Tak se pomodlivši cítila novou sílu, ana se rozlívala v jejím srdci, a tázána byvši od Momiho, zdali teď již sobě usmyslila, srdnatě odvětila: „Nikdy od svého předsevzetí neodstoupím.“

Momi znamenaje neoblomnou její vůli ještě hůře ji trápil, do vězení hnusnějšího ji vsadil a posty zdvojnásobnil. Ale i tak nedošel cíle. Propustil ji tedy opět na svobodu a poznovu lichocením a skvostnými dary ji omámiti usiloval. Než i tento prostředek jako po prvé se marným býti ukázal. V tomto střídání se svobody s vězením, vlídnosti s krutosti minula dvě léta.

Tu napadlo Momimu, že se přestěhuje do hlavního města Algíru jakožto středišti všeho obchodu. Vzaltě sebou všecky otroky a tudyž i Anděliku. Zde poznovu na ní naléhal, aby jeho manželkou byla. Avšak i zde nalezl mysl její nezměněnu. Opakoval tedy své dřívější s ní nakládání, brzy v poutech do vězení ji uvrhna, brzy zase na svobodu ji propouštěje. Aby však slovům svým důrazu přidal a spolu úžasem srdce její rozechvěl, kázal před jejíma očima mnohého křesťanského otroka, jenž se víry své odříci nechtěl, náramně bíti, krvavě zmrskati, ano i páliti a upéci. Ztrnuloť ovšem útlocité srdce Anděliky nad takouto ukrutností, avšak ani

tím se v stálostí své rozviklati nedala. I mohlo se vším právem o ní říci, co Církev sv. v hodinkách potahuje na svaté vdovy řkouc: „ženu silnou kdo nalezne? Daleko musí hledána býti a z posledních končin cena její. — Mnohé dcery shromáždily bohatství, ty jsi převýšila všecky. Oklamavatedlná milost (příjemnost) a marná (jako pára) jesť krása: žena, kteráž se bojí Hospodina, tať chválena bude.“ (Přísl. 31).

Patnácte let ztrávila Andèlika v takovémto boji, nikdy v duchovní síle své neochabnuvši, alebrž co rekynè víry a cnosti se osvèdčivši. Skalopevná stálost tato co meč projímala podlou duši Momiovu, neboť mu nejostřejší byla výčitkou zločinu, jejž byl na víře Christovè spáchal, an se nejsv. Spasitele bezbožnè odřekl a mezi stoupence lživého proroka vřadil. Omrzelý ustavičným odporem jejím a chtèje se zbaviti nemilých zpomínek, prodal Andèliku sousedovi svému, kupci to muhamedánskému, kterýž křesťanskou otrokyni co pèstounku pro svou dvouletou dcerušku sobè vyhledával.

V. Odměna stálosti.

Kupec, jemuž Momi Andèliku byl prodal, sloul Kahito Muhamed. Jedva jeho Andèlika uzřela, roz-

břesknul se v její mysli svit jakési temné zpomínky, jakoby ho kdysi již byla viděla. Po celé cestě do domu Kahitova o tom přemýšlela, kde a kdy by jej ponejprv byla spatřila. Avšak se jí hned rozednilo v duši, jak mile v jeho dům vkročila. Mladá paní vedoucí za ruku dvouleté děvčátko, kráčí jí v ústřety. A probůh! kdo jest tato paní? Náramné podivení projímá její chvějící se srdce, sotva věří zrakům svým, ana v mladé paní té poznává svou vlastní dceru Annu, kterou byl Uchiali před jejíma očima v Cařihradě na bazaru Kahitovi prodal.

Kahito uváděje Andèliku, jal se takto k Anně promluviti: „Viz otrokyni, kterou jsem tobě koupil, aby nám malou dcerušku naši opatrovala. Vybral jsem křesťanku, ješto vím, že osoby tohoto náboženství mnohem lépe děti opatrují a vychovávají nežli rodačky a vyznavatelkyně víry naší.“ An tak Kahito mluvil, zíraly Andèlika a Anna vzájemně na sebe pátravým okem. Také srdce Anino nevýslovně pojímaly city; tušilať přítomnosť předrahé mateře, kteréž již tak dlouho byla pohřešovala, a srdce její chvělo se podivením a radostí. Jak mile Kahito ze světnice vyšel, objaly se matka a dcera a ronily slze nevypravitelné přesladké útěchy. Vypravovaly pak sobě vespolně truchlivé osudy, jichž byly zaku-

síly. Když Andèlika vykládala, jakých krutostí ji po patnácte let v domè Momiovè bylo snášeti, ztrnula Anna úžasem a hojné prolévala slzy. — „Než“ vece matka, poznávám teď jasnè, že milujícím Boha všecky vèci k dobrému napomáhají. Však povèz již dcero, jakýmž spůsobem tys v tento stav vešla, neb pozoruji tè býti muhamedánkou?“ Drahá máti, odvece Anna, nemysli sobè, že bych na tvá spasná naučení kdy byla zapomèla, aneb modliteb, jimž jsi mne naučila, se nebyla modlila. Ovšemť co dítè nemohla jsem se tomu ubrániti, že mne Kahito již v 13tém roce za manželku pojal a přinutil islam (čili muhamedanism) zevnè vyznávati, jehož jsem uvnitř vždy v ošklivosti mèla. Nemám také více nežli tuto jedinou dcerušku, která arciť co dcera moslemína (čili muhamedána) pokřestèna není. Teď ale již, oddechni sobè, drahá máti, ode všech strastí, chceme dále pospolu přemýšleti, jak bychom obè z tohoto otroctví nevěřících šťastnè vyvázly. Zatím budiž vše bedlivè utajeno a ty se dèlej cizou býti pèstounkou mého dítète.“ Zůstala tedy Andèlika co vychovatelkynè dcery v domè Kahitovè.

Tak minulo nèkolik mèsíců, co matka i dcera bedlivè přemýšlely, jak se z vazeb mosleminských vyvètiti. Ale bohužel žádná se jim nenaskýtala ce-

sta k vyváznutí. Dům jejich sice stýkal se s lázněmi sousednými, kde otroci zavřeni byli a jedno okno oba domy poněkud spojovalo; mohly tedy jednoho z nich s úmyslem svým obeznámiti a poskytnutými mu prostředky samy se z nevolnictví vybaviti; ale že žádného z nich neznaly, nechtěly se také na takový krok odvážiti. Kde však všeliká pomoc nemožná se býti zdála, pomohl Bůh, na něhož vezdy všecku důvěru svou byly skládaly, a jehož vroucně o radu a pomoc byly prosily. Kahito totiž promluvil jednoho dne k Annè takto: Křesťané mají věru divnou tvrdošíjnost u víře své; nic odporu jejich zlomiti nemůže. V těchto lázních jest mladý asi 17 neb osmnáctletý otrok, kterýž za osm dní třikráte bastonádou (bitím na šlapadla) trestán byl, protože postižen několikrát na modlitbách podle své víry konaných, a za to pokárán přece hned zase tytéž modlitby opakoval a posud opakuje.“ To uslyševši Anna v srdci zaradovala se, na oko však se dělala, jakoby na otroka toho toužila a jeho odpor s nevolí nesla. Prosila také Kahita, aby ji ho ukázal. Šli tedy spolu k oknu výše zpomenutému a dívajíce se do jízby viděli mladíka na slámě ležícího, an ruce maje sepiaty a oči k nebi pozvedeny, cosi říkati se zdál. „Založil bych se, di Ka-

hito všecken rozlícen, že zase zapovězené modlitby ty říká. Věru kdyby mým byl otrokem, hned bych jej kolem protknul.“

Jak mile Kahito odešel, běžela Anna oznámit matce, co byla viděla a slyšela.“ Tato zaradovavši se dí: „Nyní již počíná v duši mé svítati naděje. Kdo tak stále pro Christa trpí, ten hoden naší důvěry, na toho možná se spolehnouti. Věrný Christu bude i nám věrným. Dáme mu peníze, aby nejprvé vykoupil sebe a pak vyprostil nás.“ Ještě téhož dne šla Anna k oknu a maličko ho pootevřevši a mimo otroka toho nikoho tam nespatřivši, kynula mu šátkem, aby se přiblížil. Mladý otrok plazil se na kolenou jak mohl až k oknu; nebo pro rány na šlapy mu sázené nemohl na nohou státi, aniž pracovati. Anna spustila několik penízů dolů, jež on sebrav děkoval, klada ruce křížem přes prsy a hluboko k zemi se kloně. Když pak okno zase zavřela, vlekl se na dřívější místo nazpět. — Druhého dne, když všickni otroci při práci byli, mimo toho jediného, jejž rány ku práci nezpůsobným byly učinily, přišla Anna opět k oknu a kynula mu zase šátkem, aby se přiblížil. Tentokrát však spustila mnohem více peněz a připojila k tomu ještě list tohoto obsahu: „Křesťane, srdnatosť, kterou jsi osvědčil, ručí

nám za to, že ve svaté víře své dokonale vycvičen jsi a jelikož se ukázal's Bohu věrným, doufáme, že budeš věren i nám. Viz, zdali by's mezi soudruhy svými nenalezl takového, jemuž by's důvěřovati mohl. My bychom vám tolik peněz daly, kolik vám k vykoupení z otroctví třeba. Ale přislib nám svatosvatě, že nás nevyzradíš, a že se všech prostředků uchopíš, jež tobě na ruku dáme, aby's dvě křesťanky ze zajetí vysvobodil. Dej nám odpověd; my ji na témž místě očekávati budeme, kde tobě svůj úmysl sdělujeme. S Bohem."

List tento nevýslovnou slastí naplnil srdce jeho. I přemýšlel, komu ze soudruhů svých by to svěřiti mohl. Tu mu napadlo, že mezi soudruhy dva Vlachové z Neapole jsou, kteří spolu s nim byli prodáni a víry své přese všecko protivenství, jež jim bylo pro ni trpěti, se neodřekli. I svěřil se jim a četl jim to psaní. Slze radosti polívaly jejich tváře, an to slyšeli a s plesajícím srdcem děkovali Bohu za pomoc jim kynoucí. I umluvili tedy mezi sebou odpověd a sepsali ji, dychtíce list ten co nejdříve své dobrodince podati. Než tři dni minuli, aniž mladý otrok koho u okna spatřil. Nebo Kahito v těch dnech nikam neodešel, a Anna netroufala si, jej opustiti. Ale čtvrtého dne opět obyčejné znamení

uzřel, i hozeno mu ještè více penèz než poprvé a spolu šňůra spuštěna, na nížby mladý otrok svou písemnou odpověd přivázal. Anna vytáhnuvši ji vzhůru přinesla matce. Znèla pak takto: „Račiž dobrotivý Bůh Vás utvrditi v dobrém úmyslu, jejž máte, a Vám hojnè odměniti lásku mně prokázanou. S nemenší nedočkavostí toužím i já po blažené té dobè, bych opět mezi křesťany dlel. Nejde mi při tom jedinè o to, abych z otroctví vyvázl, nýbrž přeji si toho více za tou příčinou, abych v náboženství svém více vycvičen byl; nebo již v pátém roce věku svého jsem se v otroctví octnul. Přese vše to mohu Vám za to ručiti, že křesťanem jsem, ačkoli jednu toliko znám modlitbu, totiž modlitbu ku pannè Marii, kteréž mne má dobrá máti v dètinství naučila. Opakuji ji velmi často a to jest příčinou krutých muk, jež od Turků snášeti musím. Ale svatá Panna poručila mně, abych modlitbu tu každodenně říkal. Vidím ji často ve snách a již před nějakým časem sdělila mi tu potěšitelnou zprávu, že prý za nedlouho vysvobozen budu. Snad jste Vy to, jimiž mně má spomoženo býti. Ke všemu hotov jsem, cokoliv mi přikážete, a již jsem také dvèma soudruhům z Neapole Váš úmysl zjevil, i mohu za sebe a za nè přísahou se Vám zaručiti,

že i životů svých nasaditi chceme, abychom tužbám Vaším vyhověli.“

Odpovědí touto nemálo rostla naděje Andèliky a Anny, neméně ale bolestně roztoužilo se srdce matčino po ztracených synech. „Tento otrok,“ vzdychala Andèlika, „v pátém roce věku svého již pozbyl svobody, a hle můj nejstarší syn právě v témž věku byl, když ho nelidé z náručí mých vyrvali. Ach! kde jest ubože to, a co se s ním stalo?“ „Jak ale, milá máti, kdyby on to sám byl, jenž nám tak píše?“ odvětila Anna. Slova ta zastavila pláč a hořekování Andèliky a nové světlo utěšené naděje počalo se rozbřeskovati v duši její. „Bůh jest všemohoucí, dcero má,“ vece matka, „on mne dovedl k tobě, on může také nejstaršího syna mi vrátiti, onť může učiniti, abych i druhého opět nalezla; avšak kolik dětí v témže věku tehdáž probůh od surovců do otroctví zavlečeno bylo!“

Ač takové chmury všelijakého pochybování nemálo matce i dceři kalily nebe, jež se jim tak utěšeně rozjasňovalo, přece se na tom usnesly, že chtějí psaními na mladém otroku se vyzvídati, kdo by byl a co by o svém rodu věděl. I učinily to hned druhého dne a den na to dostaly odpověd od mladého otroka v ten smysl, že jen temně se na

své rodiče rozpomenouti může, že ho Antonínem nazývali, a že se svou matkou, sestrou a jedním bratrem ještě, jenž mladší byl nežli on, do zajetí uveden byl, že pak jeho matka všecky své modlitby před obrazem nejblahoslavenější Panny konávala.“ — „To jest můj syn,“ zkřikla plesavě Andělika, „neboť on Antonín sluje a modlíval se s vámi před obrazem, jejž u sebe nosím. Jistě že on to jest, mé srdce mně to praví, aniž o tom více pochybuji.“ Radost Andèličina a Anina přetrhla na okamžení čtení listu. Po několika minutách pokračovala Anna ve čtení a Andělika s vroucí dychtivostí poslouchala. Mladý otrok dával jim dále zprávu, kterak on i jeho bratr od loupežníka mořského z Tripolisu koupeni byvše jemu napotom musili sloužiti, že ale tentýž loupežník třikrátního útoku jedné neapolitanské lodě zakusil, a že posléz loď jejich na neapolitanské se zaháčila a obapolné mužstvo že se počalo bíti, při kteréžto bitvě že bratr jeho rychle na loď křesťanskou se utekl, čehož prý on učiniti nemohl, proto že obě lodě utrpěvše nějakou ztrátu, od sebe se zase odháčily. Loď jeho pána že přistavila k zemi u Algíra, načež prý pán jeho loupežnictví mořského nechal a všecky své majetky a tudyž i otroky prodal. Mezi těmito že byl nejprvé

on a pak i dva Vlachové z Neapole, o nichž již dříve zmínil.“

Když Anna psaní dočtla, zvolala Andèlika s radostným pocitem: „Dobrotivý Bůh vrátil mně již jednoho ze synů mých, on mne i druhého nalézti popřeje. Doufámť to pevně od jeho dobroty a silná ta důvèra, kterouž on sám v mé srdce vlívá, mně to zaručuje.“ Tak rozkochavše se v sladkých nadèjích, jaly se přemýšleti matka i dcera, co by dále mèly činiti, zdali by hned čili teprv později mladému otrokovi se poznati dáti mèly. Posléz na tom se ustanovily, že po nèjaký čas ještè mu toho zatají a teprv po jeho vykoupení jemu vše vyjeví, aby snad, řekla matka, kdyby již teď se toho dovèdèl, přílišnou radostí sám tohoto tajemství nevyzradil.

Jedna vèc toliko ještè je trápila, jak totiž to učiniti, aby Kahito od souseda se nedozvèdèl, jakým způsobem mladý otrok Antonín se penèz k svému vykoupení dopídil; čili mèl snad Antonín, výkupné pánovi svému podávaje, na otázku, jak penèz tèch dostal, pravdu říci a tak matku i sestru vyzraditi? Anebo mèl-li lživè udati, že mu jich posláno z Evropy od příbuzných? Než takové lhání bylo by hříšné bývalo a hříchu co urážky dobroti-

vého Boha, který je až posud tak patrně chránil, se matka i dcera co křesťanky svědomí útlého bály. Vzaly tedy, jak obyčejně, i v této úzkosti své útočiště k modlitbě prosíce Svrchovaného na výsostech, aby jim vnuknouti ráčil, jak by se as z nesnáze té bez hříchu vyprostily. A aj! jako dříve, byla i teď modlitba jejich výsledkem žádoucím korunována, aby se poznovu potvrdila stará ta pravda, že kdo na Boha spoléhá, nebývá založen. Bůh zajisté v bezcestí cestu najíti umí. Za Bohem-li půjdeš, dobrou cestu najdeš. Měj lásku k Bohu, obdržíš milost mnohu. To vše, jak příště uvidíme na obou bohumyslných duších, Andělice a Anně, se úplně potvrdilo.

VI. Kde nouze nejvyšší, tam Bůh nejbližší.

S obou stran řeky Tibery as tři míle od jejího ústí do moře rozkládá se v nerovné krajině po dvanácti pahorcích hlavní město katolického světa, druhdy hlava světovládné říše Římanův, teď sídlo nejvyšší hlavy Církve, papeže, staroslavný Řím. Vchází se do něho čtrnácti branami, z nichžto nejnádhernější jest na severní straně jmenem Porta del popolo, za níž uprostřed ohromného prostranství egyptský obelisk 82. stř. vysoký stojí a každého

příchozího, do „věčného města“ vcházejícího, nádherou svou překvapuje, dosvědčujíc mu, že Řím skutečně jest, čím sluje, totiž městem večným. Spolu se ihned před očima příchozího dva chrámy v bohatém italském slohu s kopulemi nádherně vypínají a mezi nimi vidí tři předlouhé rovné ulice se staveními do vnitřku města vybíhati. Nejhlavnější a spolu nejhlučnější a nejdelší ulice římská jest „strada del Corso,“ která téměř celé město na dvě části dělí. Druhá velká ulice na pravo jmenem „strada di Ripetta“ běží ku přístavišti lodí k Tibeře, přes kterou čtvero mostů vede, z nichžto nejpěknější jest most Svatoandělský, od císaře Hadriana († 138 po n. Chr.) vystavený a do hradu Andělského vedoucí, kde státní jest poklad, papežská listovna a vězení státní. Na levo běžící ulice „strada del Babuino“ vede na plac Španělský. Řím má 3 míle v objemu a počítá asi 170,000 obyvatelů a slyne nejvíce krásou svých chrámů, jichž se před r. 1848 počítalo 365. Světoznámý jest chrám sv. Petra, k jehož stavbě r. 1506 první základy se položily a o jehož vybudování celých sto let (do r. 1621) se pracovalo. Veleslavný jest též chrám sv. Jana Lateranského, ve kterémž zvláště kapla Corsini co nejskvostnější v celém světě vyniká; chrám tento jest

jako matkou všech chrámů mèsta a katolického svèta, a vlastnè hlavním chrámem papeže; nejvètší po sv. Petru v Římè jest chrám sv. Pavla, za mèstskými zdmi položený; nejstarší pak ze všech chrámů římských zdá se býti chrám „sv. Petra v okovech“ s pomníkem papeže Julia II., jenž 18. dubna 1506 položil základy chrámu sv. Petra; chrám sv. Sebastiana vyznačuje se nejvètšími katakombami čili podzemními chodbami, v nichž první křesťané k bohoslužbè se scházívali a kde také své mrtvé pochovávali. Vedlé chrámu sv. Petra vypíná se velkolepý Vatikan, zimní residence papežská, stavení ohromné, počítající asi 11,000 komnat *) a 22 dvorů; letní sídlo papežské, Quirinál čili palác de Monte Cavallo leží na soujmenném pahorku témeř uprostřed mèsta a vyniká obzvláštní nádherou. Bývalý třetí palác papežský, Lateran, teď v sirotnici pro 300 dèvčat osiřelých proměněn jest.

Mezi četnými bratrstvy zdejšími jest jedno prastaré pode jmenem „arcibratrstva praporu,“ jež založil sv. Bonaventura († 1274) aby sbíralo almužny na vykoupení otrokův. Podobných bratrstev k témuž cíli zřízených stávalo druhdy i v jiných

*) Slavný předchůdce nynějšího papeže, Řehoř XVI. v tomto paláci obýval, avšak jen pěti komnat k obydlí svému používal.

městech křesťanských, k. p. v Barceloně, hlavním to městě kraje Katalonského ve Španělích; a mimo tato bratrstva stávalo i řádu zvláštního, pode jménem Trojičníkův čili Maturinův, kterýžto řád od lidumila sv. Jana z Maty založený a od Innocencia III. r. 1198 potvrzený sobě tu krásnou výlohu vytknul, křesťanské otroky vykupovati a jim ke svobodě napomáhati.

Když za časů válek křesťanův s Muhamedány mnoho tisíc věřících Christových v otroctví nevěřících se octlo, neopomenuli papežové co praví otcové křesťanstva veškerého pozdvihovati hlasu svého, aby křesťané spolubratrům svým v otroctví muhamedánském úpějícím ku svobodě napomáhali, a napomenutí toto nebylo marným voláním na poušti.

Právě když Andělika a Anna k nebi o pomoc v nesnázi vzdychaly, sbíraly se bratrstvem výše dotčeným v Římě a Katalonii almužny na vykoupení křesťanských otroků a brzy na to vyslalo bratrstvo to z Říma čtyry otce z řádu kapucínského do Algíra, aby sesbíranými penězi několika křesťanům ku svobodě dopomohli. S nimi zavítal do Algíra též biskup z Katalonie, Amburiáš.

Všemohoucí Pán, jenž řídí srdce lidská jako vodotoky kamkoli chce, zřídil i jejich kroky do do-

mu Kahitova. Cože to za radostné překvapení pro Annu, když viděla biskupa Amburiáše do světnice manželovy vstupovati a již v srdci svém tušila, že za jinou příčinou sem nepřichází, leč aby několik otroků křesťanských vykoupil! Byloť jí to také od Kahita sděleno a nemálo jí to úsilí stálo, aby radosti, kterouž srdce překypělo jemu nevyzradila. Řízením Páně stalo se i to, že jednoho dne biskup zmíněný do domu Kahitova přišed Andèliku a Annu nalezl samy, kteréžto ihned se jaly jemu všecky své nehody vypravovati, jakož i svůj úmysl zjeviti. Uvedly mu také dcerušku, kterouž pokřestil a Marií nazval; pak mu odevzdaly všecky peníze, jichž k vykoupení Antonína a dvou neapolských otroků křesťanských potřeboval, a umluvily s ním všecky prostředky, jichžby tito po svém vykoupení použiti museli, aby loď nějakou pro ně (Annu a Andèliku) opatřili, a je potají z Algíra odvezli. Biskup slíbil, že vše to provésti se vynasnaží a skutečně slibu svému dostál. Především vykoupil Antonína a oba neapolitány, a pak i ostatní věci opatřiti hleděl.

Tu však připemenouti dlužno, že den před vykoupením Antonína a obou neapolitánův Andèlika a Anna oknem obyčejné znamení Antonínovi daly,

aby se přiblížil, a že mu šátek hodily, v němž bylo zlato, drahé kamení a psaní zavinuto. Na to mu ukázaly obraz Panny Marie, před nímž co pacholíček své modlitby s matkou vykonával. Antonín podivením žasnul a hned obraz ten poznav vrhl se na kolena říkaje obvyklou modlitbu. Andělika však zavřela okno, on pak otevřel psaní, jež byl v šátku nalezl. List ten byl psán od Andèliky a zněl takto: Již nelze tobě déle něco tajiti; nejsouť to cizí osoby, které ti z otroctví pomáhají, žádné jiné odplaty na tobě nežádajíce, leč aby's i ty jim ku svobodě dopomohl; jestiť to tvá vlastní matka a sestra. Biskup Amburiáš více tobě o tom poví. My zatím půjdeme s Kahitem na jeho letohrádek, který odtud tři míle, od moře pak jednu míli vzdálen k východu vystaven jest. Jak mile s oběma neapolitanama vykoupen budeš, nařiď jim, aby v Algíru sobě obydlí najali, a bedlivě stráž držíce nám o tvém návratu zprávu dali. Ty pak, synu můj, jdi, a použiž tohoto zlata a těchto drahokámů, aby's koupil a vším potřebným opatřil loď, na kteréž by's se napotom opět sem vrátil, aby's i nás ze strastného stavu, v němž se nalézáme, vyprostil. Bůh a svatá Bohorodička buďtež s Tebou, synu můj! Pomni jak

toužebně na tebe čekáme, a pospěš života navrátit té, kteráž tobě ho dala. S Bohem!“ —

Antonín čítaje psaní to byl radostí jakoby vytržen, i poznal opět a hluboko cítil pravdu slov, jež často slýchával: „Kdo s Bohem, také Bůh s ním. Bůh neopustí, kdo se naň spustí.“ Ano Pán Bůh s námi a zlé pryč, volal radostně a ve vroucném modlení vyléval nejvřelejší díky Bohu. Druhého dne on a oba neapolitáni byli z otroctví propuštěni. Slze radosti skvěly se co perly v očích jejich. Po několik dní vycházeli na venkov, aby o položení letohrádku Kahitova dokonalé vědomosti nabyli. Proskoumávajíce břeh mořský, vyšetřili za jednou skalinou místo, kde tajně na zem vystoupiti lze bylo.

Po dokonaném vykoupení otrokův křesťanských vstoupili biskup, otcové kapucínští, Antonín a ostatní vykoupenci v loď, a plavili se do Italie. Před svým odjetím dali Andělice a Anně věděti, že Antonín za dva měsíce se navrátí, že vše již zřízeno, čehož k jejich vysvobození potřebí, že onino dva neapolitáni jim v čas o tom zprávu dají, a že v Algíru pod tou zámínkou zůstanou, že jakousi loď očekávají, která v brzku z Neapole doplaviti se má.

Několik dní po odchodu Antonína roznemohl

se Kahito. Za tou příčinou popílil sobě na letohrádek, aby na čerstvějším vzduchu venkovním tím dříve pookřál. Anna neopomenula nemocnému všecky služby proukázati, jež k zotavení sil jeho prospěti mohly. Dnem i nocí věrně jej ošetřovala a vše činila, cokoli mu v bolestech nějaké ulévy poskytnouti s to bylo. Avšak přese všecko bedlivé ošetřování to Kahito každým dnem více a více chřadnul, až pak po patnácti dnech i s životem se rozloučil. Všecky veliké a četné statky jeho připadly Anně. Vším právem viděly Andělika a Anna v této nenadálé události vládnoucí prst Boží, který jim úmrtím Kahitovým uprchnutí z Algíra usnadniti chtěl, a spolu potřebných prostředků k dalšímu živobytí poskytoval. Pročež tím mocnější se kojily nadějí šťastného vysvobození a tím toužebněji návrat Antonínův z Neapole do Algíra očekávaly.

VII. Radost dovršena.

Jižně od státu církevního táhne se daleko do středozemního moře rozkošná země. Hory Apenninské, kteréž v několika větvích zemi tu probíhají, jakož i moře, kteréž ji s dvou stran obkličuje, umírňují Afrikanské vedro, ježto zde panuje. Mezi horami rozprostírají se přerozkošné daleké a široké

doliny, zahradám se podobající s bujným rostlinstvem. Zde se usmívají tučné nivy blahovonnými bylinami pokryté, tam zase viděti háje myrt, citronů a pomerančů; tu opět se zvedají pahorky vinnou révou ověnčené a rozličným stromovím jižním se skvoucí, tam zas se zrakům objevují olivové sady, keře bavlny, kaktusy, aloe, cukrová tresť, chlebovník svato-janský, ano i datlové palmy. Jest to — království Neapolské čili království obou Sicilií. Světoznámá jest přerozkošná a přeúrodná krajina Kampanská okolo Kapuy a Neapole, jakož i sopečná hora Vesuv, na jejíž oupatí převýborné víno roste, jemuž „lacrimæ Christi“ (slze Christovy) říkají, a hora Gargano krásnými lesy pokrytá, kteráž zjevením-se zde archanděla Michaele proslula.

Hlavní město království tohoto, Neapol, rozkládá se na nejkrajnějším místě rozkošné Kampanie u samého moře, a táhne se do půl kola amfiteatrálně po výšinách. Se strany moře poskytuje obzvláště čarokrásný pohled, tak že Vlachové s nadšením o něm říkají: „Neapol viděti a umříti!“ Vším právem lze město to počítati mezi největší a nejlidnatější v Evropě; neboť má v objemu asi tři míle a lidnatost jeho r. 1845 se udávala na 430,000 duší, mezi nimiž bylo do 60,000 lazzaronův t. j. lidí

bez domova a určitého povolání. Jako na východě tak i zde mají domy ploské střechy, květinami a stromky pomerančovými ozdobené, a jsou na 5—8 pater vysoké. K ochraně města a výborného přístavu slouží pět tvrzí, u moře a po výšinách vystavených. Jedna v moři na skále vzdělaná, jmenem „del Uovo,“ jest mostem 220 kroků dlouhým s pevninou spojena. Část města, kteráž od tvrze této po břehu mořském k západu se táhne, jest nejkrásnější; hlavní pak a nejhlučnější ulice, která jádro města od severu k jihu probíhá, sluje „Toledská.“ Před novou tvrzí u přístavu rozprostírá se největší plac „Largo di Castello,“ jemuž podoben i plac před zámkem královským. Počítají se zde čtyry hlavní chrámy, 51 farních kostelů, vůbec 300 chrámů, 130 kaplí, 149 klášterů a 11 špitálů. Mezi kostely vyniká bohatstvím gotický arcibiskupský chrám se 110 sloupy žulovými a mramorovými a se skvostnou kaplou sv. Januaria, patrona města, mučedlníka církve, jehožto krev zde se chová. Neméně památný jest kostel „San Gennaro de' poveri“ s katakombami znamenitějšími nad ty, kteréž v Římě jsou. Mezi světskými budovami vyniká královský zámek blíž mořského břehu stojící, ohromný a bohatě ozdobený. Druhý královský palác zvedá se nad městem

na pahorku s bohatými kvètnicemi a třetí, jmenem: „Chiaramonte,“ stojí na jiném půvabném místě.

K tomuto městu plavil se na lodi Antonín z Algíra, když Anna a Andèlika na venkově v letohrádku se zdržovaly; a právè když Kahito život svůj dokonal, doploul také Antonín k Neapoli. S ním přijel též biskup Amburiáš, kterýž se za něho u místokrále v Neapoli přimluvil a všecky strastiplné jeho osudy vylíčil, aby soustrasť pro něho zbudil. Tímto líčením byl místokrál skutečně tak pohnut, že Antonínovi dosti značnou loď propůjčil, aby ji ozbrojil a všemi věcmi, k vysvobození matky a sestry potřebnými, opatřil; což i učiniti Antonín neváhal. Když ještě biskup osudy Antonínovy a jeho příbuzných místokráli vykládal, přetrhl řeč jeho jakýsi pán z Neapole, řka: „Nemýlím-li se, nachází se bratr Antonínův na mé lodi spoután. Já byl velitelem téže lodi, která loupežníka Tripolského stíhala, a s ním se potýkala. Když se loď má s lodí loupežníkovou zaháčila, uteklo se několik jinochů z lodi nepřátelské na loď mou, a mezi nimi byl mladík, kterýž mi značnou část oněch věcí vypravoval, jež jsem byl právè slyšel. Já ale vše, co mi pravil, za holou lež jsem pokládal.“ — To uslyšev místodržitel, kázal hned mladíka toho přivesti a An-

tonína vyhledati, aby se oba bratři sčelili. Ledva se bratři ti uzřeli, i hned se poznali a s nevýslovným plesáním objali. Místokrál pak otrokovi svobodu propůjčil a Antonín hned se jal, jemu úmysl svůj vyjeviti, jakož i vše oznámiti, co se bylo v Algíru událo. Fregatta (loď prostřední velikosti) byla za osm dní dokonale opatřena, čtyřiceti muži osazena, a oba bratři vstoupivše v loď napnuli lodní plachty, aby matku i sestru vysvobodili.

V Neapoli ovšem výborně se všecko dařilo, jinák ale bylo v Algíru. Jelikož Kahito manželce mnoho statků byl zůstavil, vyskytalo se pro Annu ihned mnoho záletníků čili milců, kteří se o její ruku ucházeli. Mezi nimi byl i soudce Algírský, kterýž hned po prvním měsíci Annu za manželku pojíti všemožně usiloval. Sloužila jí tenkráte poněkud ku prospěchu zákonitá výmluva, že je v naději. Poněvadž ale čas jeho úřadování se ku konci chýlil, a on chtěje do Cařihradu cestovati, peněz Anniných potřeboval, tedy tím více o brzké oženění-se s Annou usiloval a skutečně u místokrále Algírského tolik vymohl, že tento Anně naporučil s ním v stav manželský vstoupiti. Než výborný vtip pomohl i tenkráte Anně z nesnáze. Nezamítala sice návrh jeho snubní, avšak odvolávajíc se na

svou skutečnou churavost žádala, by jí popřáno bylo po nějaký čas na venkově tráviti, by se opět zotaviti mohla; na důkaz pak, že se vůli místokrálově podrobuje, poslala onomu soudci 5000 tolarů, by libovolně jich použil. Ten obdržev tak znamenitou sumu, uspokojil se a odcestoval do Cařihradu, chtěje po svém návratu Annu za manželku pojíti.

Dva měsíce již byly minuly, co oba Neapolitáni každou noc na mořském břehu slídili; avšak marné se zdálo býti jejich čekání, marné všecko slídění. Konečně přece spatřili v noci loď, která kotvice spustila; malá vedlejší loď přijela ku břehu a několik mužů vystoupilo na zem. Neapolitáni tiše se blížili a k náramnému potěšení svému poznali Antonína, za nímž i bratr Robert kráčel. I brali se všickni tiše k domu Anninu, zanechavše několik mužů na břehu mořském co stráž. Neapolitáni hodili tři kaménky do okna, co znamení, které jim Anna byla dříve navrhla. Tato i matka znamení to zpozorovavše rychle přiběhly a poznavše hlasy dvou neapolitánů i Antonína, sestoupily dolů se světlem a otevřely dvéře. Onino zcela tiše vstoupili v síň. Andělika radostně objala syna Antonína, ale kdo bude s to, aby vyslovil plesání, které projalo srdce její, když místo jednoho dva syny spatřila. Srdce

její láskou překypělo, hlas jí váznul a v přesladkém mysli vytržení tělo její téměř trnulo. Nemnoho jináč bylo i Annè; až posléz všickni se do radostného pláče dali, a slzy něžné lásky roníce překypujícímu srdci svému ulevili. Neopomenuli též na kolena padnouti a před obrazem nejbl. Panny obvyklou modlitbu s Andèlikou říkati, a že tentokráte s pocitem zcela jiným ji konali, snadno se dovtípiti.

Na to propustila Anna všecky křesťanské otroky na svobodu, a dala jim hojnost zbranè, aby lodi, na kteréž odplaviti se chtèla, mužnè bránili. Pak kázala Anna všecky statky, které se odnesti dali, odnesti; Andèlika ale nesla malou Marii v náručí a nezapomenula nikterak na obraz nejblahoslavenější Panny Marie. Konečnè došli až k břehu mořskému, a vstoupivše v malou loď doplavili se k hlavní lodi, kteráž s nimi rychle dále odjížděla.

Již bylo na usvítè, když vytáhnuli plachty lodní, aby pomoří barbarského se vzdálili. Mladý otrok ale, kterýž na břehu obcházeje šramot zaslechl, schoval se a ráno do Algíra přibèhnuv zvěstoval, že jakousi loď do Italie odplouti viděl. V téže dobè roznesla se po městè také povèst, že prý Anna z domu svého odvedena byla. To uslyšev místokrál Algírský vydal rozkaz, aby rychle dvè

velké lodě onu loď stíhaly, kteráž v noci do Vlach odeploula. Staloť se ovšem, jakž byl místokrál přikázal; avšak stíhající lodě ty nemohly již více lodi Anniny dostihnouti. Ač dva dni a dvè noci turecké lodě ji stíhaly, přece přistála šťastnè k španèlskému ostrovu Majorce. Zde uteklci ponèkud sobè odpočinuli a již na žádnou menší loď nevstoupili. Objednavše sobě místa ve velké lodi plavili se k znamenitému toskanskému městu Livornu a odtud do Říma.

Bratrstvo praporu v Římě, o němž již dříve mluveno, šlo jim ve slavném průvodu vstříc, a s ním spojil se valný zástup lidu. Byli i tehdejší hlavě Církve, papeži Sixtovi V. uvedeni, kterýž je otcovsky přijal a uslyšev o jejich osudech a o podivném z otroctví vysvobození Bohu dobrořečil a jim apostolského požehnání udělil. Anna v přítomnosti hlavy Církve odřekla se islamu čili muhamedanství, jež vezdy v srdci svém zavrhovala, a po nèkolika dnech byla synem obdarována. Pacholátko to bylo ve chrámě sv. Petra křestěno, a sám kardinal Joyeuse a Kamilla Peretti, sestra papežova, stáli mu za kmotry.

Malá Maria pak, když šestnáctého roku dosáhla, vstoupila v klášter sv. Markety a zavázala se posvátnými sliby řádu sv. Františka. Do téhož klá-

štera vzala i s sebou onen obraz Panny Marie, jejž Andèlika odvedena byvši z ostrova Ceriga u sebe chovala, a před nímž se s rodinou svou byla bedlivè modlívala. Až posud obraz ten v dotčeném klášteře vidèti jest.

Andèlika a Anna, jakož i bratři její Antonín a Robert, žili a umřeli co praví křesťané, zůstavivše nám skvělý důkaz mocné ochrany, jižto nejblahoslavenější Panna propůjčuje těm, kteříž nábožným a čistým životem se její přímluvy hodnými učiniti vynasnažují.

Mocná Marie Panny ochrana v životě Moravanův.

I. Vpád Tatarův do Evropy a jich vtrhnutí v Moravu.

Mnohdykráte sváří se mezi sebou nejvíce ti, které Bůh nejúžeji spojil, aby se vespolek milovali a hojnější měrou službami lásky se vzájemně sobě propůjčovali, jako k. p. manželé, bratři, sestry a vesměs pokrevní příbuzníci. Tu najednou nenadálou událostí, smrtí jednoho drahého úda příbuzenstva, všechny spory rychle utichnou a se urovnají. Nejinak bylo v 13tém století s národy křesťanskými. Svářili se bohužel vespolek a vedli půtky dosti ne-

lidské. Nenadále však vzešla jim ohromná bouře ode strany, ode které se toho nejméně nadáli, a bouře ta přinutila je, na vespolné spory zapomenouti a zraky své společně obrátiti tam, odkud všem přenáramné nebezpečenství hrozilo. Byl to národ Mongolský čili Tatarský, který se s neodolatelnou silou na křesťanské říše řítil a vše zničiti hrozil, co již tak krásně v Evropě se počalo rozvíjeti, jako křesťanský život, umy a vědy křesťanské s nádhernými chrámy a květoucími školami, obchod a průmysl se zmáhající a přenadějně zkvétající, slovem — všechen blahobyt křesťanův.

Byl pak národ Tatarův národ kočující, kterýž obýval na dalekých a širokých vysočinách Asie jižně od Sibiře až k velikému Bucharsku a poušti Gobské, a pod náčelníky skoro neobmezeně panujícími žil. Tito r. 1202 na velkém sněmu Temučina, syna jednoho chána (náčelníka), povýšili na důstojnost Čingischána, t. j. chána všech chánů a a tento, jsa nejenom veliký bojovník, nýbrž i zákonodárce jal se hned novou světovládu zaráželi. Pod jeho výborným vedením obořili se Tataři nejprvé na severní část Kytajska a dobyli jí. Pak obrátili se na západ, kde se mezi Kytajem, Indií a mořem Chvalinským prostíral veliký Chovaresmův stát,

jejž spravoval sultan Mohamed. I ten jedním pochodem válečným vyvrátili a sultana na ostrov jeden v moři Chvalinském zahnali. Kamkoli noha Tatarská vstoupila, vše se proměňovalo v poušť. Města od nich dobytá lehla popelem, nádherná stavení a všecky pomníky starých časů ztroskotány, a podmanění obyvatelé buď ukrutně pozabíjeni aneb zotročeni. Při tom nešetřeno i lsti; nebo ukrutníci ti uměli se k obětem svým také laskavě lichotiti a je tisícerými krásnými sliby konejšiti, avšak obluzené s ďábelským posměchem zabíjeli.

Kamkoli se obrátili, všudy je předcházela hrůza, a užaslí národové sotva měli kdy se k odporu náležitě připraviti. Nebo povodeň tato Tatarův, půl millionu, ba sedmkrát stotisíc bojovníků najednou majících, vychrlila se střelhbitě na pohraničné národy a zasáhla i nejzazší končiny jejich. Převýborní zpytáci Tatarův, jichž na všecky strany rozposýlali, Čingischánovi rychlé a zcela bezpečné donášeli zprávy a na hubených ale ručích koních doletěl tatarský jezdec za noc do dálky, kteréž křesťanský vojín sotva za tři dni dostihnul.

Hned při prvém válečném pochodu na západ pronikli Tataři až k hranicím ruským, a všechna spojená moc jižních knížat ruských nebyla sto, aby

zhoubnému návalu krutého nepřítele byla odolala. Krváceli tedy r. 1224 dne 16. června první křesťanští knížata v nešťastném boji proti Tatarům. Již tenkráte byla by celá Rus surovým podmanitelům těmto podlehla, kdyby se nenadále nebyli zase obrátili na východ. Jali se totiž synové Čingischána dále dobývati Kytajska, a zmocnivše se celé severní části rozdělili ohromnou říši svou mezi sebou, a co zatím tři z nich ustavičným cizích zemí dobýváním svou vládu na východě šířili, obrátil se čtvrtý, jmenem Oktaj (Ügetaj) vší silou svou proti západu (roku 1237). Ruští knížata jsouce mezi sebou nesvorní a ustavičnými válkami domácími vysíleni nemohli ohromnému Tatarův návalu dlouho odolati. Již r. 1237 po statečném odporu padlo v moc tatarskou město ruské Rjazaň, roku následujícího spálena od nepřítele i slavná Moskva a vyvráceno i město kvetoucí Vladimíř. Rok na to padla města Perejaslavl a Černigov, a r. 1240 spálen i Kyjov, město staroslavné a velmi lidnaté. Celé Rusko proměněno v poušť, obyvatelé jeho ponejvíce zavražděni a ostatek v nejhnusnější porobu uvržen.

Po dobytí Ruska obrátila se záhubná povodeň ta proti Polsku. Obyvatelé jeho sice statečně se bránili, avšak přese všecken odpor přemoženi byli.

R. 1241 dne 14. února dobyto od nepřítele město Sudoměř a brzy na to i Krakov v popel obrácen. Nadvelitelem vojska Tatarského, které křesťany podmaniti mělo, byl vnuk Oktajův, Batu. Ten náramné vojsko své, asi půl milionu mužů počítající, na tři proudy rozdělil, z nichžto jeden měl do severního Německa, druhý do Čech vraziti, s třetím pak a sice nejsilnějším chtěl Batu sám vtrhnouti do Uher.

Tehdáž panoval v Uhřích král Bela IV. Ten jsa velmi choulostiv zanedbal se k odporu náležitě připraviti. Protož také již dne 12. března (r. 1241) Uhři u hor karpatských ponejprv poraženi jsou, dne 15. března pak již první jezdce tatarské u Pešti viděti bylo a dne 17. března dobyt Vacov, a obyvatelé jeho povražděni. Ač napotom Uhři sebravše všecku sílu svou v několika půtkách Tatary k couvání přinutili, přece na počátku měsíce dubna v rozhodné bitvě u Slané poraženi a zcela podmaněni jsou byli.

Dva první proudové Tatarův zatím Polsko plenili a porazivše vojsko polské, kteréž se jim u města Opolí na odpor postavilo, spojili se a hnuli se společně do Slezska. Zatím král český Václav, vida blízké nebezpečenství, neopomenul ničehož, co poněkud k odvrácení zkázy sloužiti mohlo. Již dříve, hned jak první ho došly zprávy o vpádu Mongolův čili Ta-

tarův do Evropy, všecky panovníky křesťanské na hrozící záhubu upozornil a do společného boje proti nepřátelům křesťanstva vyvolával. Nyní však, blaho svých zemí se staraje, dal na horách pohraničných nadělati záseky a postavil tam udatné vojsko; uvnitř země však dal rychle všechny hrady opraviti a do nich potřebnou potravu, jakož i zbraň a všeliké poklady snésti. Na jeho rozkaz hlásán po celé zemi kříž k obraně proti nevěřícím, a když se na slovo to 40,000 bojovníků z Čech a Moravy, a 6000 z Němec sešlo, vydal se král sám s nimi na pochod do Slezka dolního, kam již Tataři byli tehdáž dorazili.

Tam na tak řečeném Dobrém poli u města Lehnice postavil se proti nim na odpor kníže Vratislavský Jindřich II., příjmím Pobožný, kterýž nejenom velkou částí Slezska, nýbrž i Velikým Polskem vládnul, a nechtěje sčekati Čechův jemu ku pomoci pospíchajících, pustil se odvážně s Tatary do boje (dne 9. dubna 1241). Avšak bohužel, jakkoli udatně se svým lidem bojoval, přece přemnožstvím nepřátel potlačen jest, i padl nejenom sám, nýbrž padlo s ním 10,000 vojínů a jenom malé hrstce lidu jeho podařilo se uprchnouti do Lehnice a tam životů svých uchrániti.

Ač křesťané však tuto nepřátelům byli podlehli, přece odpor tento nebyl docela pro nè bez užitku. Nebo statečným odporem tím byla síla nepřátel již poněkud zlomena, tak že když král český s vojskem svým druhého dne po bitvě na bojiště přibyl, neodvážili se Tataři jemu čeliti, nýbrž v útěku spásy své hledali. Litovati však, že král český jich stíhati opomenul, což oni zpozorovavše, hned se u Otmuchova zastavili, a celé okolí pleníce skrze Krkonoše vniknouti do Čech usilovali. Usilí to marným se býti ukázalo, jelikož všeliké průchody zatarasené a hojným branným lidem osazené vpádu do Čech zcela překazily. Za to však na počátku máje (1241) podařilo se jim u Opavy nalezti otvor, jímž se ihned do Moravy řítili, vše před sebou hubíce a pustošíce.

Tu tedy nastala strastiplná doba i drahé vlasti naší Moravě, a kalich hořkosti, jehož již tři udatní národové křesťanští, totiž: ruský, polský a uherský, byli hojnou měrou okusili, podán i našemu národu, ale vytrvalá udatnost jeho, zakořeněná v nevývratné důvěře v mocnou přímluvu Marie Panny, byla nejskvělejším vítězstvím nad zhoubcem křesťanstva korunována. Od této doby dle souvěké téměř básně „Jaroslav“ z Kralodvorského Rukopisu *) soustře-

*) Kralodvorský Rukopis jest sbírka českých básní, které na

duje se další běh dějin na hoře, každému Moravanu velesvaté a věčně památné: na hoře Svatohostýnské, o níž se v básni právě jmenované praví: „Máti Boží divy tamo tvoří.“ I neníť divu, že po této hoře vroucně touží s jara básník **) zbožný, an takto velejemně pěje:

Horo, svatá horo,
Zelenej se skoro!
Propusť se svých břehů
Již ten zástup sněhu.

Pláň již v milé kráse
Všady zelená se;
A ty sněhy chováš.
Či z nich perly snováš?

Nitro se mně ouží,
Vroucně k tobě touží.
Zprav se v oltář Bohu,
Ať jíť k tobě mohu.

Láskou k tobě hořím,
V dáli se ti kořím.
Nechť již svého trudu
Na tvé hrudi zbudu.

Nepřijdu já prázný,
Přinesu dar rázný,
Ozdobím tě kvítím,
Světlo tobě vznítím.

Budu v záři skvoucí
Zpívat písně vroucí,
Choť tvou budu chválit,
Pánu oběť pálit.

Tvář svou budu shýbat,
Hruď tvou budu líbat,
Budu toužit matce,
Plakať budu sladce.

Horo, milá horo,
Rozkvěť se již skoro,
Ujemni svou drahu,
Ať smím k tvému prahu.

---

na rozhraní 13. a 14. století sepsány a r. 1817 v Králové Dvoře ve sklepě kostelní věže od p. prof. Hanky nalezeny byly. Překrásné básně ty jsou téměř na všecky jazyky evropské přeloženy.

**) Z básní p. Sušilových r. 1847., str. 122.

II. Vítězství nad Tatary.

Jak mile zpráva o přiražení Tatarův k Opavě se po Moravě šířiti počala, pojal náramný strach všechny obyvatele. Neoddali se však Moravané nečinnému nářeku a kvílení, nýbrž s největší rychlostí a pilností jali se opevňovati některá města jako Olomouc, Brno, Uničov, a královské hrady, jichž tehdáž asi 17 se v Moravě nacházelo *). I král český Václav maje péči o Moravu sobě podřízenou, nemeškal svého zkušeného a velmi udatného vůdce Jaroslava **) s osmi tisíci muži českého vojska Moravanům na pomoc poslati. Jaroslav přes Jihlavu do Moravy přišed shromážďoval se všech stran kolem sebe branné mužstvo a osadil jím Brno a jiná

---

*) Dle Bočkova diplomatáře bylo 17 královských hradů na Moravě a sice: 1. hrad Olomucký, 2. Brněnský, 3. Hradec u Opavy, 4. Hrad Přerovský, 5. Úsovský, 6. Veverský, 7. Znojemský, 8. Vranovský ve Znojemsku, 9. Bitovský, 10. Jemnický, 11. Mohylenský, 12. Hrádek ve Znojemsku, 13. Děvčí hrady u Mikulova, 14. Hrad Podivínský, 15. Hodonínský. 16. Břeclavský, 17. Brumovský.

**) V Kralodvorském Rukopisu nazývá se vůdce tento Jaroslav. P. Šembera ve svém spisu: Vpád Mongolů do Moravy nazývá jej Zdislavem, o němž se v diplomatáři Bočkovu praví, že byl v držení dědiny Komína u Brna.

opevněná místa, sám pak k hlavnímu tehdáž městu v zemi, k Olomouci, spíchal, a bránil ho s 12,000 bojovníky, mezi nimiž 4000 Moravanův.

Bylo to před nanebevstoupením Páně, když se povodeň Tatarův do Moravy valiti počala. Prvá města, která na cestě jejich do vlasti naší krutosti jejich okusila, byla Opava, Beně a Bruntál v nynějším Slezku. Města ta byla od lítých Mongolů pobořena a v popel obrácena. Lid náramně polekaný a poděšený, vida svého nezbytí, opouštěl všechny statky své a utíkal do lesů a na nepřístupné hory, aby aspoň života uchránil. Tím spůsobem mnoho tisíc obyvatelů se uteklo na svatou horu Hostýn jakož i na vrch Kotouč u Štramberka, ve kterýchžto krajích se až posud památka o vpádu Mongolův do Moravy zachovala. Dle staré dochované pověsti Tataři dorazivše k hoře Kotouči před nanebevstoupením Páně jali se ihned horu tu oblehati, chtíce křesťany tam se ukrývající jako nějakou zvěř honiti a vražditi. Avšak v noci před dotčenou slavností přišel náramný lijavec a veliké proudy vody stýkající s hory zatápěly ležení Mongolův pod horou. Mimo to prokopali také křesťané hráz u velkého rybníka mezi Ženklabem a Štramberkem a tím docílili, že voda vyrazivši ohromným proudem stany

Tatarův zatopila a jich náramné množství ve vlnách svých pohřbila *). Ostatní pak cítili se přinuceny od obléhání hory upustiti, a táhli přes Hranice a Lipník ku Přerovu. Starožitné město toto bylo dosti opevněno a statečným mužstvem bráněno, avšak na dlouho opětovaným útokům přečetných vrahův odolati nemohlo. Byl tedy i Přerov vyvrácen a rozpadl se v sutinách. S tímže osudem potkalo se město Litovel, kamž jiný proud Mongolův na kořist vyšedších se prodral. I to zbořeno od nich tak že kámen na kameně nezůstal. Nejinak vedlo se městu Jevičku. Jenom Olomouc, Brno a Uničov statečně odolaly. Všecko však co v jejích okolí bylo, vypleněno a spáleno. Tak lehly popelem kláštery Hradiště u Olomouce, Zábrdovice a Rajhrad u Brna, jakož i panenské kláštery Tišnovice a Doubravník. Posvátná místa od surovců těch nejprv zhanobena a řeholníci i řeholnice nazvíce usmrceni jsou byli.

---

*) Až podnes se každoročně o slavnosti na nebevstoupení Páně ve Štramberku a na Kotouči památka tohoto osvobození od lítých Tatarů tím slaví, že se pekou a prodávají pernikové uši, jež na pamět uvoditi mají, že Tataři křesťanům uši utínali. Viz výborný spis p. Šembery: „Vpád Mongolův do Moravy“, jehož jsme zde na mnoze použili.

S nejsilnějším odporem pak potkali se Tataři u Olomouce a na sv. Hostýně. Hned jak vypálili starožitný Přerov, přichvátali k Olomouci a jali se města toho dobývati. Umělit oni rázně trhati hradby a na obrance na náspech stojící spouštěli déšť usmrcujících šípů. Již tolik měst opevněných v Rusku a Polsku jim bylo podlehlo, ale Olomouc jsouc bráněna věhlasným Jaroslavem a udatným vojskem jeho, zmařila všecky vražedné pokusy Tatarův. Výtečný vůdce tento dobře věda, že by v šírém poli přemnožstvím Tatarův potlačen byl, nedal svým vojínům ač po bitvě prahnoucím z bran města vyraziti a celou činnost svou toliko na odrážení nepřátelských útoků obmezil. Což Tataři za nečinnost považujíce jakési bezpečnosti hověti počínali a se bezstarostně rozptylovali, vyjíždějíce na rozličné strany na kořist. Toho právě veleopatrný Jaroslav docíliti chtěl, nahlížeje, že na menší oddíly ubezpečeného nepřítele snáze jest vyraziti a jej potříti. Což i také učiněno dne 25. června 1241, právě když křesťané, na sv. Hostýně shromáždění, nejkrutější boj s Tatary byli podnikli.

Překrásně nám boj ten líčí staroslavná píseň Kralodvorského Rukopisu nadepsaná jmenem „Jaroslav,“ o níž jsme se již zmínili. Jako na horu

Kotouč, tak i na horu Hostýnskou se z okolí křesťané všickni utekli a zásekami i příkopem se ohradili. Mongolové, jichž každým dnem přibývalo, „jako když v jeseň večerní tma se množí,“ s divokou vzteklostí na chlum se dotírali. Proto dí se v básni dotčené:

I mknuli se prudko v chlumek vzhůru,
I vzúpili skřekem všestrašivo,
Že se hory doly rozléhaly.

Ale křesťané mužně se bránili, mraky střel na ně sypajíce a s násep klády mocné na ně svalujíce, které Tatary jak červy na rovni zdrtily. Protož čteme opět v básni té:

Křesťané na náspech všudy stáli:
Máti Boží dodala jim chrabrost.
Napínali rychle tuhé luky,
I máchali silně ostré meče;
I bylo Tatarům ustoupati.

Ale ach! slavný vůdce křesťanův Vneslav šípem Tatarským sražen z násep, protož krutá žalost teskné srdce křesťanův rozrývala; mimo to ještě jiná trapná nehoda křesťanský lid, pro smrt vůdce svého zkormoucený, stíhala. Báseň nadřečená vylíčuje nehodu tu takto:

Trapná žízeň vnitřnost krutě smahla;
Sprahlým hrdlem lzali rosnou trávu.
Večer tich tu projde na noc chladnou,
noc se proměnila v jitro šeré,
I v táboře Tatar klidno bylo.
Den se rozhoříval na poledne,
Křesťané padali trapnou žízní,
Vypražená ústa otvírali,
Pěvše chrapavě k mateři Boží,
Žalostivě rukama lomili,
Od země do oblak teskně zřeli.

Tu již jedni radili, že lépe Tatarům se podrobiti nežli žízní na chlumě zahynouti, jiní ale řeči takové co zrádu a hnusnou poskvrnu křesťanův zavrhovali, řkouce jako ušlechtilý a udatný vůdce Vratislav:

Od Boha na milost ždáti chvalno,
Ne v porobě od divokých Tatar.
Nechtějte bratři v záhubu spěti!
Přestáli jsme nejlítější vedro.
Bůh nás sílil v rozháralé poldne,
Bůh nám sešle pomoc doufajícím.
Zastyďte se muži takých řečí,
Ač se hrdinami zváti chcete.
Pohynem-li žízní na tom chlumku,
Smrť ta bude Bohem zaměřena,
Vzdáme-li se mečům našich vrahův,
Sami vraždu nad sebou spácháme.
Mrzkost jest poroba Hospodinu,
Hřích v porobu samochtíc dáť šíji.

Za mnou pojďte, muži, kdo tak smýšlí,
Za mnou před stolec Mateře Boží.

A tu již jde veškeré množství křesťanův ke kaple svaté a vzývá Hospodina, aby na přímluvu přesvaté Panny dal jejich prahnoucím útrobám svlažení a pak jim pomohl potříti nepřátely. I slibují, že když jich vyprostí z osidel krutých vrahů, že hlasonosnou obět jemu vzdají.

Ajhle! na rozhřálém nebi mráček,
Vzdují větry, zahučel hrom strašný,
Chmouralo se mračno po všem nebi,
Blesky ráz ráz! bijí v stany Tatar,
Hojný příval pramen chlumský zživil.

Ledva minula bouře, již také započal krutý boj s Tatary, avšak byl to boj poslední a rozhodný, který na vždy měl Moravu lítých vrahů těch sprostiti. Velmi živě vylíčuje se boj ten v básni řečené, kdež se takto dí dále:

Zazvučely hlasy rohův lesních,
Udeřily zvuky bubnův břeskných;
Aj sráželi jsme se strany obě.
Pozdvihnula se mhla ode prachu,
Byla půtka krutá poslednější,
Vzešel chřest i drnkot ostrých mečův,
Vzešel sykot kalených střel strašný,
Lom oštěpův, rachot kopí bystrých;

Bylo klání, bylo porubání,
Bylo lkání, bylo radování.
Krev se valí jak bystřiny dštěvy,
Mrch tu leželo jak v lese dříví:
Tomu hlava na dvé rozštěpena,
Tomu srubeny jsou ruce obě.
Ten se kotí s oře přes druhého,
I ten zuřivý své vrahy mlátí,
Jak po skalách lítá bouře dřeva;
Tomu v srdce po jilce meč vtasil,
I tomu Tatarín ucho stříže.

Než, pro Bůh! již umdlévá síla křesťanů, již zdá se jim, že nelze déle vrahům odolati. Tu zavítá jim pomoc od Olomouce, kde hlavní vůdce Jaroslav na bezstarostné houfy Tatarův dne 25. června před svítáním vypadnul a mezi spícími nepřátely strašnou porážku způsobil. V nesmírném zmatku nepřátel dostihl i hlavního vůdce Mongolův, Paidara, který se v básni již často uvedené Kublajovic čili syn chama Kublaje nazývá. S ním ihned se pustil v zápas a silným ramenem svým jej skolil. Načež nesmírný strach Tatary pojal, tak že se na útěk dali, a se sebou i ty houfy uchvacovali, kteréž Hostýna dobývaly. Překrásně to opět nadřečená báseň líčí, kde se takto čte:

Aj tu Jaroslav jak orel letěl,
Tvrdou ocel na mohoucích prsech,

Pod ocelí chrabrost, udatenství,
Pod přílbici velebystrou moudrost,
Jarota mu z žhavých zraků plála.
Rozkacen hnal jako lev drážlivý,
Když mu teplou krev se udá zříti,
I když nastřelen za lovcem žene.
Takto zlítil se, v Tatary trčil,
Češi za ním jako krupobití.
Vrazil krutě na Kublajevice,
Byla půtka ovšem velmi lítá.
Srazili se oba oštěpoma,
Zlomili je oba velkým praskem.
Jaroslav všecken v krvi s ořem zbrocen,
Mečem Kublajevice zachvátil,
Od ramene šourem kyčlu protknul;
Takož spadl bezduch mezi mrchy.
Zarachotil nad ním toulec s lukem.
Ulekl se ves (všechen) lid Tatar lítých,
Odmetal hned dřevce sáhodlouhé,
Paloval tu, kdo běžeti mohl,
Tamo odkad slunce jasně vstává.
Byla prosta Hana Tatar vrahův.

Snadno pomysliti, s jakým plesáním se vítězní křesťané na posvátnou horu Hostýnskou navrátili, aby nejvřelejší díky vzdali Mateři Boží, kteráž jim „dodávala chrabrost, udatenství.“ Nápodobně i v Olomouci hlasonosná obět vzdána Bohu a slavný hrdina Jaroslav s vojskem svým všady s nesmír-

ným jásotem uvítán. Tím však nejenom Olomouc, sv. Hostýn a celá Hana, nýbrž veškera Morava vrahův Tatarských sproštěna, ano udatenstvím a chrabrostí Čechův a Moravanův byla na přímluvu Marie Panny od veškeré západní Evropy zkáza odvrácena, nebo přestrašení Tataři pocítivše mohutného ramena křesťanův, ani v Rakousku, ani v Uhřích, kam se byli obrátili, již neodvážili se křesťanům čeliti, a r. 1242 vraceli se zase skrze Srby a Bulharsko na východ, odkud byli přišli.

Kdoby, rozjímaje toto převeliké a neocenitelné dobrodiní, na přímluvu Marie od Boha obdržené, nezapěl rád se zbožným pěvcem naším *) ku Panně Marii hostýnské:

1.

Zdráva's nebes Paní!
Duch můj se ti klaní.
Zdráva's v jasném prostoře
Na tvé svaté na hoře.

2.

S milostného stanu
Shlídáš na vši stranu.
Kam tvůj vniká líbý zrak,
Odtad prchá každý mrak.

3.

Ó hleď na vlast naši,
Buřeně v ní raší! **)
Tvoje rámě slavené
Vypleňuj je z kořene.

4.

Pramen vody svěží
Od tvé paty běží;
Kdo se z něho napije,
Rozkoš milou počije.

*) Básně p. Sušilovy r. 1847.

**) buřeně v ní raší t. j. koukol hojně v ní vzniká neb roste.

5.
Ó zpoj naši duši,
Zprahlost zlá nás kruší.
Ovlaž matko dobroty,
Ovlaž naše suchoty.

6.
S hory tvé vzduch dýše
Jako s nebes říše;
Koho vzduch ten ověje
Celou duší okřeje.

7.
Zavěj nám jím v hrudi,
Ať v něm lásku zbudí.
Když hruď k tobě zaplane,
Boží slasť ji ovane.

8.
Střelu strachozvukou
Drží Syn tvůj v rukou,
Smítá v lehkém rozpřahu
Do lítých ji do vrahů.

9.
Ó pros toho krále,
Ať vrah ujde dále,
Ať vše, co smrť působí,
Zhyne z naší útroby. M. P.

Sv. mučenník Tiburtius byl od ukrutného soudce pohanského tázán, zdali zná jakéhosi křesťana, jmenem Torkvata? „Neznám,“ odpověděl sv. mučenník. Již je tomu dlouho, co jsem ho v kostele viděl; my však ho nedržíme za křesťana, protože bujný rozkošník jest, jenž se co marní lidé odívá, hýří, pije a s druhým pohlavím nedovoleně obcuje.“